

Zavičajna nastava na primjeru uključenosti povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja

---

Crnilo, Mirela

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:920597>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Mirela Crnilo

**ZAVIČAJNA NASTAVA NA PRIMJERU
UKLJUČENOSTI POVIJESNO ZNAČAJNIH
OSOBA JASKANSKOGA KRAJA**

Diplomski rad

Zagreb, rujan 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

Mirela Crnilo

**ZAVIČAJNA NASTAVA NA PRIMJERU
UKLJUČENOSTI POVIJESNO ZNAČAJNIH
OSOBA JASKANSKOGA KRAJA**

Diplomski rad

Mentor rada:
doc. dr. sc. Alena Letina

Zagreb, rujan 2020.

Zahvala

Zahvaljujem se doc. dr. sc. Aleni Letini na prihvaćanju mentorstva te stručnom vođenju i pomoći tijekom izrade ovoga rada.

Posebno se zahvaljujem svojoj obitelji na ukazanoj podršci kroz cjelokupno studijsko obrazovanje.

Sadržaj

<i>Sažetak</i>	
<i>Summary</i>	
1. UVOD	1
1.1. Teorijsko određenje	1
1.2. Cilj rada.....	2
2. TEMELJNI POJMOVI.....	3
2.1. Rad u razrednoj nastavi	3
2.2. Zavičaj	4
2.3. Zavičajnost	5
2.4. Zavičajna nastava.....	6
2.5. Zavičajna nastava u Kurikulumu nastavnoga predmeta <i>Priroda i društvo</i>	7
2.5.1. Konceptualni pristup	7
2.5.2. Odgojno-obrazovni ishodi	8
2.6. Izvanučionička nastava	9
2.7. Zavičajna nastava kao izvanučionička nastava.....	10
3. JASKANSKI KRAJ	11
3.2. Povijesni pregled.....	11
3.3. Kultura i kulturna baština	12
3.4. Prijedlog provedbe zavičajne nastave – <i>Turistički vodič kroz povijest jaskanskoga kraja</i>	14
3.4.1. Pronalaženje teme	15
3.4.2. Formuliranje ciljeva projekta.....	16
3.4.3. Formuliranje obrazovnih ciljeva	16
3.4.4. Vrednovanje.....	17
3.4.5. Okvirno planiranje	17
3.4.6. Provedba projekta	18
3.4.7. Predstavljanje projekta	18
3.4.8. Refleksija o projektu	18
3.5. Značajne osobe jaskanskoga kraja.....	18
3.5.1. <i>Političari</i>	19
3.5.2. <i>Književnici</i>	20
3.5.3. <i>Svećenici</i>	20
3.5.4. <i>Slikari</i>	21

3.6. <i>Metodički prijedlog provedbe zavičajne nastave</i>	22
3.6.1. <i>Spoznajni zadatci</i>	22
3.6.2. <i>Funkcionalni zadatci</i>	22
3.6.3. <i>Odgojni zadatci</i>	22
3.6.4. <i>Istraživački dio</i>	22
3.6.5. <i>Samostalno učeničko istraživanje</i>	24
3.6.6. <i>Praktični dio – Radionice</i>	24
4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	29
4.1. <i>Cilj istraživanja</i>	29
4.2. <i>Istraživačka pitanja</i>	29
4.3. <i>Hipoteze</i>	30
4.4. <i>Instrument istraživanja</i>	30
4.5. <i>Uzorak i provedba istraživanja</i>	31
4.6. <i>Rezultati i rasprava</i>	31
5. ZAKLJUČAK	50
6. LITERATURA	52

Sažetak

Zavičaj je temeljno okruženje svakoga učenika koji se, odmakom vremena, prostorno proširuje, sukladno metodičkom načelu zavičajnosti od bližega ka daljemu. Kao polazište za usvajanje sadržaja u nastavi Prirode i društva, izuzetno je važno često provođenje zavičajne nastave s naglaskom na izvanučioničku zavičajnu nastavu, ali i projektnu nastavu s implementiranim zavičajnim temama. Ovaj rad donosi pregled literature o zavičajnoj nastavi, kulturno-povijesnim odrednicama i povijesno značajnim osobama jaskanskoga kraja te rezultate samostalnoga istraživanja o uključenosti povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja u nastavu. Kao dodatak na temu, u rad su uključeni i metodički prijedlozi projekta i radionica koje obuhvaćaju zavičajne teme i povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja. Cilj istraživačkoga dijela rada bio je ispitati stavove učitelja o zavičajnoj nastavi te koliko često u nastavu Prirode i društva implementiraju sadržaje vezane uz zavičajnu nastavu i povijesno značajne osobe jaskanskoga područja u osnovnim školama jaskanskoga kraja. Rezultati ankete pokazuju kako učitelji imaju pozitivan stav prema zavičajnoj nastavi i uključivanju povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja u nastavu Prirode i društva. Također, potvrđuje se učestalost provođenja zavičajne nastave kao izvanučioničke, ali i projektne nastave te samostalnoga učeničkoga istraživanja o vlastitome zavičaju i važnim povijesnim osobama koje su za njega vezane.

KLJUČNE RIJEČI: zavičaj, zavičajna nastava, izvanučionička nastava, povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja

Summary

Living environment is a fundamental part of every pupil's life. It is exponentially growing with time and is related to a methodical principle of gradually learning what living environment is and its exponential growth. Teaching about the living environment with the emphasis on the out-of-classroom classes and project-based learning with implemented domiciliary themes is very important as it is the base point in learning the subject matter of natural and social sciences. This paper is made as a review on the existing literature of homeland teaching, cultural and historical characteristic and historically important persons in the municipality of Jastrebarsko. Furthermore, it shows the results of research about the implementation of historically important people in the above-mentioned area in primary school education. Methodical proposal for project and workshops based on domiciliary themes and historically important people are also included in this paper. This research aimed to analyse what is the teacher's attitude about homeland teaching and how often they implement subject of domiciliary themes and important people in the natural and social science classes throughout primary schools in the municipality of Jastrebarsko. The results of the survey show that teachers have a positive attitude towards teaching, implementation of domiciliary themes and historically important people in their classes. The survey also shows that teachers often carry out out-of-classroom classes and project-based learning, as well as pupil's independent research about their living environment and historically important persons related to that area.

KEYWORDS: living environment, homeland teaching, out-of-classroom class, historically important people in municipality of Jastrebarsko

1. UVOD

1.1. Teorijsko određenje

Zavičaj je najbliže, a ponekad i najvažnije okruženje koje služi kao polazište za usvajanje novih sadržaja iz bliske perspektive te na taj način osigurava bolje shvaćanje neke cjeline. Pri tom se vodimo didaktičkim načelom od poznatog ka nepoznatome, odnosno od bližega prema daljemu. Poznavanje bližeg okruženja polazište je za spoznavanje svih ostalih informacija koje se granaju na šire područje. Poznavanje vlastitoga zavičaja iznimno je važno, ne samo za razumijevanje sadržaja u bilo kojem obliku, već i za buđenje svijesti o važnosti očuvanja kulturno-povijesne baštine i tradicije. To je izrazito važno danas, u vremenu snažne i jake globalizacije i digitalizacije kada kulturno-povijesna baština i tradicija rapidno gube svoje mjesto u svakodnevici.

„Baština, očevina ili djedovina predstavlja sveukupnost kulturnog naslijeđa ili kulturnih dobara, odnosno ona uključuje pojedinačna nepokretna, pokretna i nematerijalna kulturna dobra.“ (Kostović-Vranješ, 2015: 445.). Poznavanje i zaštita kulturne baštine ima veliku ulogu u očuvanju nacionalnoga identiteta stoga je nužno upoznavati i usmjeravati djecu ka tome od najranije životne dobi. Upravo valjanom integracijom zavičajnih tema može se ostvariti spoznavanje i razumijevanje vlastite kulturne baštine. Prije svega učenici moraju biti svjesni vrijednosti materijalne i nematerijalne kulturne baštine koju posjeduju u svom naslijeđu. Kada razviju tu svijest potrebno je uvoditi metode uz pomoć kojih će se senzibilizirati za očuvanje kulturne baštine.

Poznavajući vlastito okruženje i sve pripadajuće čimbenike, učenici nakon određenog vremenskog perioda imaju otvoren put prema spoznavanju „šire slike“, ali i dobre predispozicije za upoznavanje drugih kultura. Izvanučionička i izvanškolska zavičajna nastava prirode i društva sastavni je dio nastavnog rada učitelja u osnovnim školama. (Anđić, 2007). Učenici će sadržaje o kulturno-povijesnoj baštini spoznati na način da ih se aktivno uključuje u istraživanje svoga bližega okružja, te da se te granice s vremenom proširuju, primjereno dobi i mogućnostima učenika.

U aktivno proučavanje i prikupljanje informacija trebali bi biti uključeni svi sudionici nastavnoga procesa, ali i brojne druge osobe koje svojim znanjem i iskustvom mogu pridonijeti boljem i jasnijem razumijevanju sadržaja. To se odnosi na dobru i detaljnu

pripremljenost i samih učitelja koji su organizatori i moderatori nastavnoga procesa, ali i spremnost učenika na suradnju, suvremene nastavne metode i ulaganje truda i vremena.

Na poticaj učitelja, učenici će se baviti istraživačkim radom, što je dobar način da se učenje definicija i pamćenje važnih događaja ukloni iz središta nastavnog procesa, a naglasak se stavlja na interes učenika o zadanoj temi. Osobe koje mogu značajno pridonijeti ostvarivanju ciljeva nastavnoga procesa su djelatnici školske ustanove, spremni na suradnju i upoznati sa zavičajnom baštinom, posebice nastavnici u predmetnoj nastavi ili zaposlenik knjižnice. Poželjno je da se ta vrsta suradnje ne ograniči na prostor školske ustanove, već da se, prema mogućnostima, proširi na širu jedinicu, primjerice na čitavo mjesto u kojem učenici mogu prikupljati informacije u knjižnicama i čitaonicama te muzejima gdje im je dostupna pomoć djelatnika tih ustanova.

Uključivanjem djece u aktivno istraživanje baštinskih elemenata potičemo njihovu radoznalost, kreativnost i samopouzdanje, izgrađujemo njihov identitet i osobnost te stil ponašanja i komunikacije (Kostović-Vranješ, 2015). Ipak, kada učenici usvajaju sadržaje vezane za zavičaj i kulturno-povijesnu baštinu, valja biti oprezan pri odabiru nastavnih metoda i strategija kako učenici nebi stekli averziju prema takvoj vrsti sadržaja. Zato im treba ponuditi mogućnost samostalnog istraživanja gdje će oni sami odabrati u kojoj mjeri i na koji način će doći do potrebnih informacija.

1.2. Cilj rada

Cilj ovoga rada jest da se ustanovi u kolikoj su mjeri i na koji način u obrazovanje implementirani sadržaji vezani uz zavičajnu nastavu, konkretno za povijesno značajne osobe jaskanskoga područja. Podatci dobiveni istraživanjem svojevrstan su pokazatelj zastupljenosti zavičajnih tema u razrednoj nastavi te se može utvrditi dobiva li takav oblik nastave dovoljno prostora.

Zavičajnim sadržajima potrebno je pristupiti interdisciplinarno. Najjednostavniji oblik integracije nastavnih sadržaja odnosi se na povezivanja sadržaja jednoga predmeta s drugim. (Kostović-Vranješ, Šolić, 2011). Ovaj rad specifično se bavi jednim segmentom zavičajne nastave, a to su povijesno značajne osobe jaskanskoga područja gdje će se proučavati njihova integracija u zavičajnoj nastavi. Sam lik povijesno značajne osobe kao i njegovi radovi, koji su u većoj ili manjoj mjeri sačuvani i dostupni, te njegovo djelovanje mogu se na razne načine implementirati u nastavu. Pri tom se ne misli na nastavu isključivo Prirode i društva, već na sve nastavne predmete obuhvaćene primarnim obrazovanjem, odnosno u prva četiri razreda

osnovne škole. Budući da se spominje termin povijesno značajnih osoba, logika nalaže da se to najviše vezuje uz predmet Prirode i društva jer je povijest kao takva ujedno i jedan segment koji se spoznaje u nastavi u četvrtom razredu osnovne škole, međutim povijesno značajne osobe, kao tema, mogu biti uključene u razne nastavne predmete. Njihova potencijalna uključenost možda neće biti neposredna, u smislu da će oni biti predmet poučavanja, već ih se može uključiti na način da njihov lik bude motiv u nastavi Likovne kulture, ili se pak neko djelo može iskoristiti kao metodički predložak u nastavi Hrvatskoga jezika. Prema Bertić i Šiljković (2007), osim u obaveznoj nastavi, zavičajne teme mogu se provoditi kroz izvannastavne i izvanškolske aktivnosti, zavičajni školski muzej, ali i kroz učeničke projekte.

2. TEMELJNI POJMOVI

2.1. Rad u razrednoj nastavi

Učitelji razredne nastave obuhvaćaju rad u prva četiri razreda osnovne škole i organiziranom produženom boravku. Prema Nacionalnom okvirnom kurikulumu (2010) to se odnosi na prvi ciklus obrazovanja. „Odgojno-obrazovni proces je sustavno organizirana zajednička aktivnost nastavnika i učenika na ostvarenju zadataka odgoja i obrazovanja.“ (Bognar, Matijević, 2002: 31.). Temeljni dokument po kojemu učitelji organiziraju nastavni proces trenutno jest *Nastavni plan i program*, kojeg je 2006. godine propisalo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, sadašnje Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Budući da je u provedbi reforma školskog sustava koja se provodi pod nazivom *Škola za život*, Ministarstvo je donijelo novi dokument *Predmetni kurikulum* koji je od školske godine 2019./2020. eksperimentalno uveden u prve i pete razrede osnovne škole, te za sedme razrede u predmetima Fizika, Kemija i Biologija te se smatra novim službenim dokumentom prema kojemu učitelji usustavljaju nastavni proces. Također, reforma se eksperimentalno provodi i u srednjoj školi, u prvom razredu gimnazije, kroz sve predmete, te u četverogodišnjim strukovnim školama kroz općeobrazovne predmete. U spomenutim dokumentima zabilježena je godišnja satnica obaveznih i izbornih predmeta koji se provode u osnovnoj školi.

Trajanje jednog nastavnog sata je 45 minuta, a može se odvijati samostalno ili kao kombinacija dva uzastopna sata što je primjereno radu na nekim projektima, radionicama i sl; a ako se obuhvati više nastavnih sati može se govoriti o integriranom projektom danu. Svaki

učitelj organizira nastavni proces prema potrebama zadovoljenja interesa učenika, i primjereno sadržajima koji se usvajaju. Osim obaveznih i izbornih nastavnih predmeta kojima se najčešće pridaje najviše pažnje, dostupne su i razne izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. Prema Državnom pedagoškom standardu osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja, izdanog 2008. godine od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, izvannastavne aktivnosti odnose se na „oblik aktivnosti koji škola planira, programira, organizira i realizira, a u koju se učenik samostalno, neobvezno i dobrovoljno uključuje“. Prema Valjan Vukić (2016) izvannastavne aktivnosti, za razliku od redovite nastave ipak pružaju mogućnost uvažavanju interesa i potreba učenika, slobodu stvaralačkog djelovanja te otvaraju put individualnom razvoju i inicijativnosti učenja.

Izvanškolske aktivnosti vode se sličnim načelima kao i izvannastavne aktivnosti, no ipak postoji određena organizacijska razlika. Prema Valjan Vukić (2016) to su aktivnosti koje organizira i izvodi neka druga ustanova, organizacija ili klub, koje se mogu provoditi njihovom samostalnom organizacijom ili pak suradnjom sa školom. Na taj način izvanškolske aktivnosti predstavljaju poveznicu između školske, ali i društvene sredine koje su učenikova svakodnevnica. Bognar i Matijević (2002) u Didaktici navode i fakultativnu nastavu koju karakterizira još manji stupanj obveznosti te učenik sam odlučuju o sudjelovanju u nastavi toga tipa.

Osim redovite nastave, izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti, važan je i rad u produženom boravku koji se sve češće uvodi u školstvo. Prema Državnom pedagoškom standardu osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (2008), produženi boravak definira se kao organizirani boravak djece u školi nakon redovite, obvezne nastave i školskih aktivnosti, s prehranom. U produženom boravku tako se izmjenjuju organizirane aktivnosti, isplanirane od strane učitelja, a koje obuhvaćaju pisanje domaće zadaće i rješavanje ostalih zadataka za vježbanje i ponavljanje, ali i druge aktivnosti te slobodno vrijeme koje služi za odmor i učenikove slobodne aktivnosti po vlastitome izboru.

2.2. Zavičaj

Pojmu zavičaja teško je odrediti preciznu definiciju, odnosno obuhvatiti sve autore koji su se bavili ovom tematikom i jedinstveno ga definirati. Prostorna odrednica zavičaja može varirati od užeg područja stanovanja pa sve do domovine. Prema riječniku hrvatskih riječi zavičaj je određen kao mjesto rođenja ili rodni kraj. Rosandić (2006) zavičaj određuje kao domovinu u malom, odnosno „osobnu domovinu“. Sukladno rječnicima engleskoga

jezika, kada se riječ zavičaj prevede, dolazi se do pojma *homeland*, koji kao sinonime nudi *native land* i *father land*. Ovi termini bliži su domovini iz koje potječe neka osoba ili nacija što je nešto širi prikaz. Gledano sa aspekta školstva, De Zan (2005) u svojoj Metodici navodi kako zavičaj obuhvaća naselje i prostor odnosno kraj oko škole u koju učenik polazi. Sukladno širenju spoznaja proširuje se i definicija zavičaja, pa se on odmiče od naselja, preko okolice i zavičajne mikroregije pa sve do domovine Republike Hrvatske. „...učenici bi se prilikom spoznavanja kulturne baštine ponajprije trebali upoznati s baštinom svoga zavičaja, a potom postupno spoznati kulturnu baštinu zavičajne mikroregije te u konačnici i kulturnu baštinu svoje države“ (Letina, Vasilj, 2019: 14.).

Prema Nastavnom planu i programu (2006), u prvom razredu osnovne škole, zavičaj se odnosi na naselje u kojem učenik živi, u drugom razredu zavičaj se odnosi na prostor općine, u trećem razredu značenje se proširuje do prostora zavičajne mikroregije, odnosno županije, te u četvrtom razredu, sagledava ga kao prostor domovine Republike Hrvatske. Upoznavanjem i promatranjem zavičaja, učenici nižih razreda dobivaju mogućnost da se iz prve ruke susretnu s pojavama u zavičaju, koje su kasnija podloga za proširivanje spoznaja koje se mogu primijeniti na širem području.

Različiti metodičari termin zavičaja tumače na različite načine, međutim svi su složni oko činjenice da se zavičaj ne može administrativno ograničiti te da ga treba sagledavati iz više različitih perspektiva, a to su geografska, povijesna, gospodarska, kulturna, ali i druge. Prema Urošević i Urošević-Hušak (2012), zavičaj se dobiva rođenjem, ili se stječe običajem ili navikom što je neovisno o pojedinčevoj volji. Također navode kako je jedan od problema i podvojenost zavičajnosti današnjih generacija usko vezan uz zavičajnu identifikaciju. Taj problem vezan je za procese demografske tranzicije i modernizacije, odnosno velikih seoba iz sela u gradove koje se događaju u zadnjih nekoliko generacija. Tu spominju one koji ne zaboravljaju onaj kraj iz kojeg su potekli, ali su, s druge strane, srasli s onim zavičajem u kojem žive i rade. Prema Letina, Vasilj (2019) zavičaj u kojem se odrasta određuje učenikov identitet stoga njihovi interesi mogu biti izvor sadržaja što znači da iskustvo i već stečeno znanje učenika predstavljaju temelj za stjecanje novih spoznaja.

2.3. Zavičajnost

Na pojam zavičaja usko se vezuje pojam zavičajnosti. Prema Enciklopediji Leksikografskog zavoda, zavičajnost se definira kao „poseban oblik pravne veze između

fizičke osobe i određene općine kao samoupravne političke zajednice, za koji su od značenja posebna prava zavičajnika, ali i obaveze što ih nemaju ostali stanovnici općine“.

Terminom zavičajnosti bavio se i A. Bežen (2005), koji ga opisuje kroz nekoliko aspekata. Iz aspekta svakodnevnog života sagledava ga kao mjesto rođenja i odrastanja, odnosno kao mjesto zemljopisnoga podrijetla. S lingvističkog aspekta smatra da se pojmovi mogu sagledavati na više načina, odnosno s etičkog, semantičkog i dijalektološkog gledišta. S filozofskog aspekta promatra ga kroz područja etike prema kojoj je zavičaj predmet vrste ljubavi te aksiologije koja proučava vrijednosti u životu pojedinaca i zajednica. Psihološki pristup odnosi se na odanost zavičaju, dok sociološki aspekt obuhvaća suživot pojedinaca u zavičaju, te funkcionalnost zavičajnih zajednica. Tu je još i pravni aspekt koji obuhvaća pravo na zavičajnost i stjecanje tog prava.

2.4. Zavičajna nastava

„U interkulturalnim situacijama i u pluralistički usmjerenom društvu bogate kulturne i civilizacijske baštine važna je uloga zavičajne nastave kao najjačeg uporišta stvaranja kulture tolerancije i poštivanja različitosti.“ (Urošević, Urošević-Hušak, 2012: 129.). Suvremene odgojno-obrazovne tendencije, stavljaju velik naglasak upravo na ovaj oblik nastave. Pri tom su nam važni multikulturalistički i interkulturalistički pristup koji ukazuju na važnost poznavanja i prihvaćanja tuđih, ali i vlastitih kultura.

Upravo poznavanje kulture vlastitoga zavičaja polazište je za upoznavanje i razumijevanje drugih kultura te prihvaćanje raznolikosti ali i sličnosti koje nas u nekim segmentima vežu. U poučavanju zavičajnih tema jako važno mjesto ima učitelj. Šuvar (2015) navodi kako su udžbenici oskudno ispunjeni zavičajnim temama, no umijeće dobrog učitelja može kompenzirati taj nedostatak. „Korelacija između zavičajnih tema i kurikuluma razredne nastave mora biti konstanta odgoja i obrazovanja u funkciji očuvanja kulturnog identiteta“ (Šuvar, 2015: 325.). Interkulturalno obrazovanje od učitelja zahtijeva ulazak u suvremene oblike rada i metoda, te korištenje timskoga rada, terenske nastave, multimedijalnosti te napuštanje tradicionalnih oblika nastave. „Korištenje različitih metodičkih puteva u poučavanju zavičajnih tema važno je zbog specifičnih mogućnosti izvođenja odgojno-obrazovnog procesa i sadržaja rada, tema koje stoje učenicima na raspolaganju, te raznolikosti oblika i mjesta izvođenja odgojno-obrazovnog procesa“ (Šuvar, 2015: 322.).

Zavičajna nastava trebala bi u učenicima probuditi želju za samostalnim radom, istraživanjem i provođenjem raznih projekata te u njima razvijati sposobnost kritičkoga mišljenja i rasuđivanja kako bi od najraniji dobi bili sposobni argumentirano ponuditi svoje mišljenje te razlučivati kvalitetne od nekvalitetnih sadržaja. Šuvar (2015) smatra kako je kod poučavanja zavičajnih sadržaja važno da se što manje upotrebljava prisila, a što više kreativnost i inicijativnost učenika.

Dubinski ulazak u srž zavičajnih tema i same zavičajne nastave najbolje se ostvaruje na način da se nastava ne ograničava na zatvoreni prostor učionice, već da se, što je više moguće, primjenjuje izvanučionička nastava, koja je prožeta istraživačkom, ali i projektnom nastavom.

2.5. Zavičajna nastava u Kurikulumu nastavnoga predmeta Priroda i društvo

2.5.1. Konceptualni pristup

Izrada Kurikuluma za nastavni predmet Priroda i društvo vođena je primjenom konceptualnoga pristupa. To podrazumijeva učenje usmjereno na povezivanje, razumijevanje i integriranje znanja te razvijanje učenikovih kompetencija i stavova.

Kurikulum nastavnoga predmeta Priroda i društvo obuhvaća koncepte: Organiziranost svijeta oko nas (oznaka A), Promjene i odnosi (oznaka B), Pojedinac i društvo (oznaka C) te Energija (oznaka D). Koncepti su međusobno povezani, a sadržaji koje obuhvaćaju služe učenicima kako bi u svakom razredu mogli produbljivati i nadograđivati sadržaje te ih razumijevati i usvajati.

Prema Predmetnom kurikulumu, zadatak nastavnoga predmeta Priroda i društvo jest „poticati i razvijati ljudsku potrebu za istraživanjem i uočavanjem uzročno-posljedičnih veza u svijetu koji ga okružuje.“ Zbog toga se velika važnost u nastavi Prirode i društva pridaje istraživačkom pristupu. „Taj pristup spoznavanja prirode, prirodnih ili društvenih pojava i/ili različitih izvora informacija moguće je razvijati jedino povezivanjem sa svim ostalim konceptima predmeta Priroda i društvo.“ U prva četiri razreda osnovne škole vrlo je važno postupno uvoditi i usmjeravati učenike ka istraživačkim aktivnostima pri tom pazeći na učenikove mogućnosti i interese.

2.5.2. Odgojno-obrazovni ishodi

Odgojno-obrazovni ishodi i razrada ishoda, kao i odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti »dobar« na kraju razreda u Predmetnom kurikulumu su objedinjeni tabličnim prikazom za svaki pojedini razred. Vodeći se analizom odgojno-obrazovnih ishoda, vidljivo je da zavičajna nastava zauzima veliku ulogu u cjelokupnome planiranju nastave, počevši od prvog razreda.

U prvom razredu učeniku su najbliže okruženje obitelj, razredna zajednica, škola i interesne skupine koje se s vremenom i učenikovim spoznajnim napretkom proširuju. Tu se posebno ističe koncept *C. Pojedinaac i društvo* u kojem je navedeno što učenik treba usvojiti o sebi, ali i o zajednici u kojoj živi.

U drugome razredu zavičajna nastava zauzima nešto veći prostor u nastavi Prirode i društva. Odgojno-obrazovni ishod PID OŠ C.2.1. „*Učenik uspoređuje ulogu i utjecaj pojedinca i zajednice na razvoj identiteta te promišlja o važnosti očuvanja baštine*“, daje prostora učiteljima za organizaciju nastave kroz koju će učenici upoznati povijesnu i kulturnu baštinu svoga kraja. Takav oblik nastave trebao bi težiti odmicanju od tradicionalne predavačke nastave, a stremiti suvremenim nastavnim metodama i maksimalnoj zainteresiranosti i angažiranosti učenika.

U trećem razredu, zavičajni sadržaji još se više proširuju, a o tome na kazuju ishodi: PID OŠ A.3.2. „*Učenik prikazuje vremenski slijed događaja i procjenjuje njihovu važnost*“ pri čemu razrada ishoda donosi: „*Prikazuje vremenski slijed događaja na vremenskoj crti ili lenti vremena (desetljeće u životu učenika i njegove obitelji, stoljeće i tisućljeće na primjeru kulturno-povijesnih spomenika koje učenici mogu neposredno promatrati, važniji događaji i sl.) i procjenjuje njihovu važnost.*“ Tu se posebno ističu kompetencije učitelja koji će biti spremni napustiti učionicu i učenicima omogućiti neposredno promatranje kulturno-povijesnih spomenika vlastitoga zavičaja. Osim spomenutoga, važni su i sljedeći ishodi:

PID OŠ B.3.3. „*Učenik se snalazi u promjenama i odnosima tijekom vremenskih ciklusa te analizira povezanost vremenskih ciklusa s događajima i važnim osobama u zavičaju.*“

PID OŠ B.3.4. „*Učenik se snalazi u prostoru, tumači plan mjesta i kartu zavičaja, izrađuje plan neposrednoga okružja i zaključuje o povezanosti prostornih obilježja zavičaja i načina života ljudi.*“

PID OŠ C.3.1. „Učenik raspravlja o ulozi, utjecaju i važnosti zavičajnoga okružja u razvoju identiteta te utjecaju pojedinca na očuvanje baštine.“

PID OŠ C.3.3. „Učenik povezuje prirodno i društveno okružje s gospodarstvom zavičaja.“

Nastavni sadržaji trećega razreda gotovo su potpuno prožeti zavičajnim temama koje iziskuju izvanučioničku i istraživačku nastavu.

Sve što je učenik spoznao u prva tri razreda osnovne škole zaokružuje su u četvrtome razredu gdje se pojam zavičaja proširuje na domovinu Republiku Hrvatsku. Za zavičajnu nastavu najvažniji je odgojno-obrazovni ishod: PID OŠ B.4.3. „Učenik se snalazi u promjenama i odnosima u vremenu te pripovijeda povijesnu priču o prošlim događajima i o značajnim osobama iz zavičaja i/ili Republike Hrvatske.“ Ostvarivanjem odgojno-obrazovnih ishoda učenici usvajaju sadržaje vezane za svoj zavičaj od škole i školskoga okružja pa sve do Republike Hrvatske.

2.6. Izvanučionička nastava

Izvanučionička nastava, kako i samo ime sugerira, ima tendenciju napuštanja prostora učionice i odlazak na primjerenija mjesta na kojima bi učenici mogli neometano, samostalno istraživati i stjecati nova znanja i spoznaje. Izvanučioničku nastavu moguće je ostvariti u neposrednom okruženju škole ili izvan toga područja ovisno o kulturnoj baštini koju se želi spoznati, a uzimajući u obzir prethodno spomenuto načelo zavičajnosti (Letina, Vasilj, 2019).

Temelj ciljeva škole i školskih programa jest proučavanje izvorne prirode i društvene sredine u kojoj čovjek radi, živi i stvara, a glavni cilj jest pripremiti učenike za bolje snalaženje s prirodom i drugim ljudima (Bognar, Matijević, 2002). Također navode kako postoje brojni proizvodi ljudske kulture, poput starih utvrda, spomenika, umjetničkih slika koje niti jedan tehnički medij ne može tako uvjerljivo prikazati kao neposredan kontakt s njima.

Izvanučionička istraživačka nastava kao temelj uzima učenje otkrivanjem koje se događa u neposrednoj stvarnosti pri čemu učenik ostvaruje iskustvo koje u njemu usađuje trajno znanje (Borić, Škugor, Perković, 2010). Učenik se odmiče od tradicionalne predavačke nastave, gdje učitelj frontalno vrši nastavu, a učenik je samo pasivan subjekt koji se u sam nastavni proces minimalno uključuje. Izvanučionička istraživačka nastava učeniku pruža

mogućnost promatranja, samostalnoga istraživanja te zaključivanja. Samim time, učenik iz pasivne uloge postaje aktivni sudionik odgojno-obrazovnoga procesa i trajno pohranjuje prikupljene informacije i spoznaje.

Izvanučionička nastava obuhvaća ekskurzije i putovanja u razna povijesna središta, posjete kulturno-povijesnim građevinama, nalazištima kulturne i povijesne baštine te posjete muzejima i izložbama (Letina, Vasilj 2019). Takav oblik nastave svakako je teži za planiranje i provođenje. Od učitelja iziskuje puno vremena utrošenoga na pripremanje i osmišljanje kreativnih zadataka i radionica za učenike, a svakako je puno teže i organizirati odgojno-obrazovni proces. S druge strane, dobrobiti ovoga oblika nastave za učenike su uvelike značajnije od svih popratnih teškoća.

2.7. Zavičajna nastava kao izvanučionička nastava

Zavičajna nastava može se provoditi u sklopu izleta ili ekskurzije. Prema Bognar, Matijević (2002), izlet označava jednodnevan ili poludnevan odlazak izvan prostora škole dok je ekskurzija veći i višednevni odlazak u udaljenija mjesta. Oba oblika pružaju mogućnost provođenja zavičajne nastave na način da se promišljeno odabire mjesto gdje će se zavičajna nastava odvijati.

Prilikom ekskurzija u povijesna središta, glavni je ishod naučiti i spoznati nove sadržaje o predmetu poučavanja, te spoznati njegov značaj. Način na koji će se sadržaji spoznavati uvelike ovisi o učiteljevim tendencijama koji u obzir mora uzimati dob učenika kao i njihove interese. Spoznavanje novih nastavnih sadržaja može se odvijati kao prethodno učeničko istraživanje o zadanoj temi ili uz pomoć stručnih osoba koje će, u dogovoru s učiteljem, organizirati kratka predavanja ili interaktivne radionice za učenike u sklopu kojih bi učenici mogli predstaviti materijale koje su prikupili vlastitim istraživanjem.

Posjeti muzejima i izložbama nezaobilazan su oblik provođenja zavičajne izvanučioničke nastave. Muzejska građa obiluje materijom koja bi mogla pobuditi učenikov interes, ne samo za posjet muzeju kao sastavnicu izvanučioničke nastave, već i želju za posjetom muzejima i izložbama u svoje slobodno vrijeme. Posjet muzeju kao takav nije dovoljan, već je potrebno u potpunosti pridobiti učenikovu pažnju i pobuditi njegovu aktivnost te ga usmjeravati ka sustavnom promatranju. Pri tom valja pripaziti na sljedeće odrednice načela primjerenosti: dob učenika, individualizacija (rad u manjim skupinama),

postupnost (od jednostavnijega ka složenijem), sustavnost (povezivanje spoznaja) i zornost (promatranje izvornih predmeta iz prošlosti) (Letina, Vasilj, 2019).

Izvanučionička zavičajna nastava može se odvijati i u knjižnicama i čitaonicama koje nude širok opus raznih književno-umjetničkih djela koje učenici mogu samostalno, ali i skupno iščitavati uz suradnju i vođenje učitelja i djelatnika knjižnice. Uz takav način rada i dolaženja do novih spoznaja može se govoriti i o elementima istraživački usmjerene nastave koja ima veliko spoznajno značenje za učenika.

3. JASKANSKI KRAJ

3.1. Prirodno – geografska obilježja

Jaskanski kraj širi je naziv za područje bivše općine Jastrebarsko kojemu pripadaju grad Jastrebarsko te općine Pisarovina, Klinča Sela, Krašić i Žumberak. Jaskanski kraj obuhvaća dio Pokuplja, Prigorja i Žumberka, a prostire se od rijeke Kupe pa sve do Svete Gere (Škrabe, 2011). Svojim teritorijem proteže se kroz Zagrebačku županiju. Svojim reljefom, koji obiluje brojnim uzvisinama i gorama pripada brežuljkastom kraju Republike Hrvatske, a svojim iznimno povoljnim prirodnim uvjetima omogućuje razvitak vinogradarstva i vinarstva, grana poljoprivrede po kojima je jaskanski kraj poznat diljem Republike Hrvatske, ali i Europe. Jedan od najvećih hrvatskih pjesnika Antun Gustav Matoš o jaskanskome je kraju napisao:

„...divna dolina sa starodrevnim mlinom, šume, sela, crkve, dubrave, pa lanac modrih, bojom romantičnog zamagljenog plavog cvijeta zaprašenih planina... A oko vrata toga krasnog šumovitog gorja s konturama počinulog, sretnog i idilskog života – đerdan od bisera prigorskih mjesta i vinorodnih starih sela... Ova magla je tamjan, a ove krasne šumske gore su oltari.“ (Prema Škrabe, 2011)

3.2. Povijesni pregled

Kada se izuzme prapovijest, jaskansko područje dobiva značaj od 13. stoljeća, točnije 1249. godine. Ta godina značajna je zato što se tada po prvi puta upotrebljava naziv Jaskanac i Jaskanka, odnosno imena stanovnica i stanovnika Jastrebarskoga. Sredinom 13. stoljeća, nakon prodora Tatara na teritorij Ugarske i Hrvatske, Jaskanci su uputili molbe i želje kralju

Beli IV. da im podjeli povlastice. Povelja Bele IV. od 12. siječnja 1257. godine daje pravo stanovnicima Jastrebarskoga da sami izabiru suca, slobodne prodaje svoje imovine, izbora župnika, ali i da su kralju dužni plaćati 130 peneza poreza godišnje.

Trgovište Jastrebarsko je od 13. pa do 16. stoljeća nekoliko puta prelazilo iz vlasti vlastelinstva u kraljevsku vlast s time da je važno naglasiti da je do razvoja trgovišta dolazilo za vrijeme vladavine kralja.

Tijekom 17. stoljeća građani Jastrebarskoga u neprestanom su sukobu s vlastelinima, koji su svojim odredbama kršili njihova prava i oduzimali njihove posjede. Početkom 18. stoljeća odnosi između trgovišta i vlastelinstva obilježeni su nasiljem vlastelinstva nad građanima. Građani trgovišta pretežno su se bavili obrtom, a sporedna djelatnost bila je poljoprivreda.

Položaj kmetova u Jastrebarskom sličan je i u prvoj polovici 19. stoljeća. Ovaj feudalni sustav na području Jastrebarskoga nije se mijenjao sve do travnja 1848. godine kada je došlo do ukidanja feudalnih odnosa (Potrebica, 2001).

Sredinom 19. stoljeća jastrebarski kraj pripada Zagrebačkoj županiji i gravitirao Zagrebu, čemu je vrlo vjerojatno doprinijela izgradnja željezničke pruge od Karlovca prema Zagrebu 1865. Jastrebarsko je svojim položajem sjecište velikih prometnih pravaca pa ne čudi činjenica da je postalo industrijsko središte koje je u kontinuiranom razvitku sve do danas.

3.3. Kultura i kulturna baština

Područje grada Jastrebarskog i njegova šira okolica obiluje brojnim kulturno-povijesnim građevinama i spomenicima. Na samom području grada najvažnije je spomenuti Crkvu sv. Nikole biskupa koja je sagrađena u 18. stoljeću, točnije u razdoblju od 1771. do 1776. zaslugom građana i magistrata, a njezin spomen seže sve do daleke 1257. godine kada je grad Jastrebarsko dobilo povlastice slobodnoga kraljevskoga grada. (vlč. Ptiček, 2001)

Cistercitski samostan s crkvom Bl. Dj. Marije spada u najvišu kategoriju spomeničke vrijednosti u Hrvatskoj. U 16. stoljeću izgrađena je gotička jezgra dok podizanje istočnog i zapadnog krila u 18. stoljeću crkvi daju barokni karakter. Ova izuzetno vrijedna građevina riznica je brojnih umjetnina, a samostanska knjižnica čuva vrijedne zemljopisne karte te nekoliko inkunabula. Franjevci su uveli bratovštinu Majke Božje Škapularske te škapularsko

proštenje, koje se zadržalo sve do današnjice kao glavno proštenju u Jastrebarskom. (vlč. Ptiček, 2001)

Uz ove spomenute građevine, na širem jaskanskom području nalazi se još mnoštvo crkava i kapela, a neke od njih su Crkva sv. Ane u Gorici Svetojanskoj, Crkva sv. Ivana Krstitelja u Gornjem Desincu, Crkva sv. Mihovila u Gornjem Prekrižju, Crkva Presvetog trojstva u Krašiću, Crkva sv. Petra u Petrovini koja je najstarija i najznačajnija sačuvana srednjovjekovna građevina (iz sredine 15. stoljeća) u jaskanskome kraju, Crkva sv. Jurja u Plešivici i mnoge druge.

Dvorac Erdödy smješten je u središtu grada, u neposrednoj blizini glavne ulice povijesne jezgre. Stari kaštel podignuo je ban Matija Gereb krajem 15. stoljeća. Početkom 16. stoljeća pa sve do 1922. dvorac je u posjedu obitelji Erdödy. U dugoj povijesti svoga postojanja, dvorac je mnogo puta dograđivan, a krasi ga dvije impresivne kule. Unutrašnje dvorište krasi trijem s arkadama i barokni stupovi. Danas je dvorac dio perivoja Erdödy u kojem se također nalazi i stara žitnica obitelji Erdödy i jezero, a perivoj je svakodnevna meta brojnih građana i turista. (Dumbović Bilušić, 2001)

Gradski muzej i galerija smješteni su u samom centru grada Jastrebarskog, a nalaze se u preuređenoj zgradi stare gradske vijećnice koja se sagrađena 1826. godine. Gradski muzej objedinjuje arheološku, kulturno-povijesnu i etnografsku baštinu jaskanskoga kraja. Jedan od najznačajnijih izložbenih primjeraka svakako je povelja kralja Bele IV. kojom je Jastrebarsko proglašeno slobodnim kraljevskim trgovištem.

U prostoru galerije redovno se priređuju izložbe hrvatskih umjetnika. U jaskanskome muzeju moguće je pronaći i povijesnu zbirku koja dokumentima, fotografijama i raznim predmetima svjedoči o bogatoj jaskanskoj povijesti od 13. do 19. stoljeća. (Jastrebarsko -Grad po mjeri čovjeka, 2010)

Etnografska zbirka svetojanskoga kraja je zbirka raznih starih predmeta, fotografija, dokumenata i ostalog nije posebno velika, ali bez obzira na veličinu zorno prikazuje prošlost toga kraja. Osim narodnih nošnji, brojnoga tradicionalnoga oruđa te ručnih radova, tamo se može razgledati i prva hrvatska preša iz 1827. godine. (Jastrebarsko – Grad po mjeri čovjeka, 2010)

Narodna čitaonica u Jastrebarskom osnovana je 1872. godine, a svojim radom započinje godinu kasnije. Nakon tri godine rada seli na lokaciju na kojoj je smještena i danas. Osnovna djelatnost Čitaonice bila je upoznavanje članova s raznim književnim djelima, ali i s događajima u svijetu te organizacija kulturnih i umjetničkih priredaba i predavanja. U današnje vrijeme čitaonica djeluje kao dio Centra za kulturu te broji više od 1500 članova, koji na raspolaganju imaju više desetaka tisuća knjiga. U Knjižnici se nalazi izuzetno bogata zavičajna zbirka koja je dostupna svim članovima. (Jastrebarsko - Grad po mjeri čovjeka, 2010)

3.4. Prijedlog provedbe zavičajne nastave – Turistički vodič kroz povijest jaskanskoga kraja

Tablica 1: Odgojno-obrazovni ishodi Kurikuluma nastavnog predmeta Priroda i društvo

PID OŠ A.3.2. Učenik prikazuje vremenski slijed događaja i procjenjuje njihovu važnost.
PID OŠ B.3.3. Učenik se snalazi u promjenama i odnosima tijekom vremenskih ciklusa te analizira povezanost vremenskih ciklusa s događajima i važnim osobama u zavičaju.
PID OŠ B.3.4. Učenik se snalazi u prostoru, tumači plan mjesta i kartu zavičaja, izrađuje plan neposrednoga okružja i zaključuje o povezanosti prostornih obilježja zavičaja i načina života ljudi.
PID OŠ C.3.1. Učenik raspravlja o ulozi, utjecaju i važnosti zavičajnoga okružja u razvoju identiteta te utjecaju pojedinca na očuvanje baštine.
PID OŠ A.B.C.D.3.1. Učenik uz usmjeravanje objašnjava rezultate vlastitih istraživanja prirode, prirodnih i/ili društvenih pojava i/ili različitih izvora informacija.

Tablica 2: Ishodi međupredmetnih tema

Osobni i socijalni razvoj	osr A.2.3. Razvija osobne potencijale osr A.2.4. Razvija radne navike.
Učiti kako učiti	uku A.2.1. Uz podršku učitelja ili samostalno traži nove informacije iz različitih izvora i uspješno ih primjenjuje pri rješavanju problema. uku A.2.2. Učenik primjenjuje strategije učenja i rješava probleme u svim područjima učenja uz praćenje i podršku učitelja.

	uku A.2.3. Učenik se koristi kreativnošću za oblikovanje svojih ideja i pristupa rješavanju problema. uku A.2.4. Učenik razlikuje činjenice od mišljenja i sposoban je usporediti različite ideje. uku B.2.4. Na poticaj učitelja, ali i samostalno, učenik samovrednuje proces učenja i svoje rezultate te procjenjuje ostvareni napredak. uku C.2.3. Učenik iskazuje interes za različita područja, preuzima odgovornost za svoje učenje i ustraje u učenju. uku D.2.1. Učenik stvara prikladno fizičko okruženje za učenje s ciljem poboljšanja koncentracije i motivacije. uku D.2.2. Učenik ostvaruje dobru komunikaciju s drugima, uspješno surađuje u različitim situacijama i spreman je zatražiti i ponuditi pomoć.
Poduzetništvo	pod A.2.1. Primjenjuje inovativna i kreativna rješenja.
Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije	ikt A.2.1. Učenik prema savjetu odabire odgovarajuću digitalnu tehnologiju za obavljanje zadatka. ikt C.2.2. Učenik uz učiteljevu pomoć ili samostalno djelotvorno provodi jednostavno pretraživanje informacija u digitalnome okruženju. ikt C.2.3. Učenik uz učiteljevu pomoć ili samostalno uspoređuje i odabire potrebne informacije među pronađenima. ikt C.2.4. Učenik uz učiteljevu pomoć odgovorno upravlja prikupljenim informacijama. ikt D.2.3. Učenik sam ili u suradnji s drugima preoblikuje postojeća digitalna rješenja ili stvara nove uratke i smišlja ideje.

3.4.1. Pronalaženje teme

Grad Jastrebarsko i njegova šira okolica poželjna je turistička destinacija u razvitku koja mnogobrojnim prirodnim ljepotama i raznim društvenim manifestacijama privlači sve veći broj turista. Učenici će istraživanjem vlastitoga zavičaja spoznati mnoge važne informacije u kulturno-povijesnoj vrijednosti koju posjeduju i pretočiti ih u jedinstvenu knjižicu koja će sadržavati rezultate njihova istraživačkoga rada. Na taj način obuhvatit će svo povijesno blago jaskanskoga kraja i osvijestiti važnost očuvanja kulturno-povijesne baštine.

3.4.2. Formuliranje ciljeva projekta

Što? Učenici uz pomoć učitelja, ali i drugih stručnih osoba i suradnika objedinjuju sveukupni kulturno-povijesni značaj jaskanskoga područja i izrađuju turistički vodič gdje će izraziti svu svoju kreativnost, a istovremeno stjecati nove spoznaje i učiti o svome zavičaju.

Tko? U projektu sudjeluju učenici trećih razreda osnovne škole „Ljubo Babić“ u Jastrebarskom, zajedno sa svojim učiteljima, predmetnim nastavnicima, djelatnicima knjižnica, muzeja te turistički djelatnik.

Gdje? Prikupljanje građe za ostvarenje ovoga projekta odvijat će se u prostorima školske ustanove (učionica, školska knjižnica), Gradskoj knjižnici i čitaonici, Gradskom muzeju i galeriji, te u posjetima svim navedenim kulturno-povijesnim znamenitostima u koje je omogućen ulazak. Također, učenici će dio rada na projektu obaviti kod kuće.

Kada? Učenici će raditi na projektu od početka drugog polugodišta pa sve do mjeseca lipnja kada je predviđeno predstavljanje projekta roditeljima i djelatnicima škole te ostalim gostima.

Kako? Suradničkim radom učenika, učitelja, nastavnika i drugog tehničkog osoblja, pri tom stavljajući naglasak na izvanučioničke i istraživačke oblike nastave.

Zašto? Cilj ovoga projekta je upoznavanje izuzetno bogate kulturno-povijesne baštine jaskanskoga kraja te senzibiliziranje učenika za vrijednost njihova očuvanja.

3.4.3. Formuliranje obrazovnih ciljeva

3.4.3.1. Spoznajni zadatci

Uočiti, imenovati i opisati obilježja kulturno-povijesnih spomenika, znati pokazati najvažnije kulturno-povijesne spomenike na zemljovidu mjesta, nabrojati najznačajnije spomenike svoga zavičaja, nabrojati njihove funkcije u prošlosti i danas, povezati njihovo postojanje s djelatnošću ljudi i gospodarstvom, povezati izgled kulturno-povijesnih spomenika s njihovom funkcijom, upoznati životne uvjete u prošlosti, povezati prirodno-zemljopisne uvjete s njihovom izgradnjom, razlikovati kulturno-povijesne spomenike (dvorac, stara sela i gradovi, utvrda, spomenik)

3.4.3.2. Funkcionalni zadatci

Razvijati sposobnost uočavanja, prepoznavanja, logičkog zaključivanja, samostalnog istraživanja, kreativnosti, pamćenja, sposobnosti zapažanja, procjenjivanja, uspoređivanja, redukcije prikupljenih informacija, bogaćenja rječnika, izražavanja kritičkoga mišljenja prema povijesnim činjenicama i svjedočanstvima, razvijanja navike komunikacije i dijaloga, orijentacije na rad u timu.

3.4.3.3. Odgojni zadatci

Razvijati ljubav prema domovini, njegovati ljubav i poštovanje prema zavičaju, osvijestiti potrebu čuvanja kulturno-povijesnih spomenika, pučkih običaja i tradicije, poticati učenike na upoznavanje i posjećivanje kulturno-povijesnih spomenika, razvijati radne navike učenika, poticati i razvijati samostalnost i odgovornost učenika te suradnju s drugima.

3.4.4. Vrednovanje

Učenici će po završetku projekta izvršiti samovrednovanje rješavanjem upitnika koji će ispitati njihovu inicijalnu i završnu zainteresiranost, provedbu, korisnost te zanimljivost. Učitelji će izraditi kviz kojim će se provjeriti usvojenost spoznaja.

3.4.5. Okvirno planiranje

Projekt se provodi na način da je sadržaj koji je predmet istraživanja ravnomjerno podijeljen po razrednim odjelima unutar kojega ga učitelji dodatno raspoređuju na više manjih skupina. Učitelji kao moderatori procesa rukovode cijelim projektom pri tom uvažavajući učeničke interese i tendencije. U izradi samoga vodiča nužno je odrediti učenike koji će pokrivati određeno područje izrade a to uključuje: osmišljanje i dizajniranje naslovne stranice te sadržaja i njegovoga rasporeda, prikupljanje svih potrebnih informacija koristeći se pri tom relevantnim izvorima koji su dostupni u školskoj i gradskoj knjižnici te gradskome muzeju, ali i kroz razgovore i intervju s predmetnim nastavnicima, djelatnicima knjižnica i muzeja, djelatnikom turističke zajednice, a poneke informacije moguće je prikupiti putem usmene predaje svojih predaka, ali i nekih značajnih žitelja s ovoga područja. Nadalje, zamišljeno je i osmišljavanje i realizacija vlastitoga zemljovida jaskanskoga kraja gdje će biti naznačeni svi relevantni spomenici zajedno s pripadajućom legendom. Na taj način učenici uvježbavaju vlastitu kartografsku pismenost i snalaženje u prostoru. Najopsežniji dio vodiča odnosi se na spomenike s pripadajućim povijesnim pregledom i fotografijama koje su snimljene od strane

učenika. Poželjno je i saznati što više informacija o nekim zanimljivim događajima ili predmetima i svakako ih uvrstiti u vodič.

3.4.6. Provedba projekta

Učenici, podjeljeni u skupine s pripadajućim zadatcima, istražuju o prošlosti svoga zavičaja bazirajući se na kulturno-povijesne spomenike jaskanskoga područja. Služeći se raznim izvorima, od knjižnica i muzeja, preko internetskih izvora i usmene predaje, učenici prikupljaju relevantne informacije te ih objedinjuju u turistički vodič. Naglasak se stavlja na prikupljanje informacija o vremenu u kojem su kulturno-povijesni spomenici izgrađeni, obilježjima toga vremena s paralelom na današnje vrijeme i prilike što se odnosi na djelatnost ljudi i gospodarstvo, raznim zanimljivostima iz toga vremena, a vezanih za kulturno-povijesne spomenike, njihov značaj u vrijeme prošlosti i u današnje vrijeme te važnost očuvanja kulturno-povijesne baštine.

3.4.7. Predstavljanje projekta

Predstavljanje projekta odvija se na način da će predstavnici svakoga razreda, a odabrani od strane učenika, zajedno izraditi Power Point prezentaciju kroz koju će ukratko predstaviti rad čitavoga kolektiva i upoznati slušatelje s ciljevima i rezultatima ovoga projekta. Dio učenika koji je uključen u dramske skupine može saznati o nekom zanimljivom događaju iz prošlosti te ga na predstavljanju vodiča kratko dramski uprizoriti.

3.4.8. Refleksija o projektu

Učenici na samom kraju ispunjavaju već spomenutu anketu koja će biti svojevrsan pokazatelj o uspješnosti projekta. Anketa se može provoditi i među roditeljima koji također mogu izraziti svoje mišljenje o predstavljenom projektu.

3.5. Značajne osobe jaskanskoga kraja

Na širem jaskanskome području poznati su mnogi slavni i značajni žitelji koji su svojim radom i djelovanjem ostavili dubok trag, ne samo na ovim prostorima, već i na prostorima čitave Hrvatske. Djelovali su u širem društvenom obujmu sve od politike, preko književnosti i umjetnosti pa do svećeništva. Neki od njih rođeni su Jaskanci dok su neki samo određeni dio svoga života ili djetinjstva proveli na jaskanskome području. Bez obzira na

vrijeme provedeno na ovim prostorima, smatra ih se izuzetno važnima i njihova se imena rado spominju u svim vrstama literature napisane od strane jaskanskih spisatelja. Neki od mnogih su političari Ante i David Starčević te Vladko Maček, slikar Ljubo Babić, svećenici bl. Alojzije Stepinac i Franjo Kuharić te književnici Ivana Brlić-Mažuranić i Drago Gervais.

3.5.1. Političari

Ante Starčević jedan je od utemeljitelja moderne hrvatske državne ideologije, a često uz njegovo ime stoji i naziv „Otac domovine“. Rođen je 1823. u Žitniku kraj Gospića, a umro je 1896. u Zagrebu. Osim politikom, bavio se i književnošću te publicistikom. Dio svoga života, točnije od 1873. do 1878. živio je i radio u Jastrebarskom u odvjetničkoj pisarnici sinovca Davida Starčevića. Za vrijeme svoga boravka u Jastrebarskom djelovao je i kao član ogranka Matice Hrvatske s brojnim drugim sugrađanima. Također, djelovao je u odboru Matice Ilirske i uredništvu časopisa „Neven“. Objavljivao je brojne pjesme, novele, putopise, eseje, polemike, različite tekstove iz praktične filozofije, prevodio je sa starogrčkog, a bavio se i književnom kritikom te pitanjem jezika. Protivio se jezičnoj i političkoj koncepciji Vuka Karadžića i bečkom književnom dogovoru iz 1850. (Škrabe, 2011)

David Starčević bio je sinovac Ante Starčevića koji je rođen 1840. u Žitniku, a umro je 1908. u Jastrebarskom. Pravni fakultet završio je u Grazu, a doktorat je stekao u Budimpešti. Od 1873. radi kao odvjetnik i živi u Jastrebarskom sve do svoje smrti u kući koja i dan danas stoji u središtu grada. Jedan je od utemeljitelja Matice Hrvatske u Jastrebarskom. Smatra ga se jednim od najaktivnijih promicatelja Stranke prava i najpopularnijih oporbenih političara što se najviše očituje u ograničenoj borbi koju je vodio protiv bana Khuena Héderváryja osamdesetih godina. Nakon napada na Khuena na saborskoj sjednici, te kasnijega lažnoga optuživanja za prijevaru i pronevjeru, dio svoga života provodi u zatvoru. Upravo zbog toga, ali i zbog poštovanja kojega su prema njemu gajili, prozvan je mučnikom i borcem za hrvatsku nacionalnu ideju. (Škrabe, 2011)

Zbog svoga doprinosa Ante i David Starčević dobili su i svoju ulicu u Jastrebarskom.

Vladko Maček rođen je u Jastrebarskom 1879. godine, a preminuo je u Washingtonu 1964. godine. U Jastrebarskom je također završio i pučku školu, dok je gimnaziju završio u Zagrebu, a 1903. doktorirao je pravo. Od 1932. posjeduje imanje u Kupincu, selu koje pripada jaskanskome kraju. Bio je dugogodišnji predsjednik Hrvatske seljačke stranke, točnije od 1928. pa do 1964., a osim toga i istinski demokrat, mirotvorac, antifašist i antikomunist,

tvorac Banovine Hrvatske. Zanimljiva je činjenica da je bio uvjereni kajkavac te na tragu svoga sugrađanina Tomaša Mikloušića iskreno je žalio činjenicu da kajkavski nije bio prihvaćen kao hrvatski književni jezik. Maček je bio majstor kratkih dosjetaka i uzrečica koje su još uvijek prisutne u narodnome sjećanju. (Škrabe, 2011)

3.5.2. Književnici

Ivana Brlić-Mažuranić rođena je u Ogulinu 1874., a preminula je u Zagrebu 1938. Za jaskanski kraj značajno je razdoblje od 1879. do 1882., koje predstavlja Ivanino djetinjstvo provedeno baš u ovim krajevima. O njenom boravku u Jastrebarskom pisao je i Dragutin Tadijanović koji navodi da je Ivana Brlić-Mažuranić baš iz ovih krajeva po prvi puta posjetila svoj rodni grad Ogulin. Nigdje nema zapisa u kolikoj je mjeri upravo ovaj jaskanski kraj utjecao na stvaralaštvo ove velike hrvatske književnice koju su od milja proglasili „hrvatskim Andersenom“ i „slavenskim Tolkienom“. Može se samo nagađati da joj je dio djetinjstva koji je provela u Jastrebarskom ipak pružio neke motive koje je rado koristila u svojim djelima, poput šuma i livada. Upravo u čast Ivane Brlić-Mažuranić, dječja dramska družina, koja djeluje već niz godina, ponosno nosi njezino ime. Lik i djelo Ivane Brlić-Mažuranić zauvijek će djelomično pripadati Jaskancima, a oni joj odaju počast tako što jedna ulica nosi njezino ime te se obljetnice njezina rođenja obilježavaju djelovanjem brojnih kulturnih udruga s područja grada Jastrebarskog. (Škrabe, 2011)

Drago Gervais Rođen u Opatiji 1904., a preminuo u Ljubljani 1957. Jedan je od značajnih zavičajnih pjesnika koji je stvarao svoja djela na čakavskom narječju. Prve tri godine života proveo je upravo u Jastrebarskom iz razloga što je njegov otac, skladatelj i dirigent Artur Gervais, bio dirigent Građanske glazbe i zborovođa Hrvatskoga pjevačkoga društva Javor. Ono što je zanimljivo jest to da su stanovnici jaskanskoga područja njegovo prezime izgovarali „Gervajs“ umjesto „Žerve“. (Škrabe, 1993)

3.5.3. Svećenici

Alojzije Stepinac zagrebački je nadbiskup i kardinal, a rođen je 1898. godine u Brezariću te je preminuo 1960. godine u susjednom Krašiću. Završio je mjesnu osnovnu školu, a kako je vrijeme odmicalo svoje školovanje nastavio je u Zagrebu, točnije u Klasičnoj gimnaziji. Svojoj osebujnoj biografiji, Stepinac je pridodao sudjelovanje u dva svjetska rata. Prvi svjetski rat donio mu je borbu na talijanskom bojištu i petomjesečno zarobljeništvo u talijanskim logorima čak i lažne dojave o smrti njegovoj obitelji, no Stepinac je to uspio

izdržati i unatoč raznim ratnim i političkim zbivanjima vratiti se kući. Krajem Drugog svjetskog rata Stepinac je na prijevaru odveden u zatvor. Nakon raznih prevara, lažnih svjedočenja i maltretiranja, Stepinac je konačno pušten na uvjetnu slobodu, ali je morao boraviti u Krašiću, u kojemu i umire 1960. godine. Alojzije Stepinac pravi je primjer osobe koja je bil lišena slobode, a da nije počinio nikakva zlodjela. Ujedno, on je i pravi primjer osobe koja je uspjela zadržati svoja načela i boriti se za one koji su bili potlačeni, za svoj narod. (Landerocy, 1989)

Franjo Kuharić rođen je u Gornjem Pribiću, selu podno Žumberačkoga gorja, 1919. godine, a preminuo je 2002. godine u Zagrebu. Teologiju je završio u Zagrebu, a za svećenika je zaređen 1945. godine. Nakon brojnih kapelanskih i župničkih službi 1970. godine imenovan je zagrebačkim nadbiskupom, a kardinalom postaje 1983. Bio je skroman i samozatajan, a u vrijeme najokrutnijih komunističkih represija, žustro je branio vjeru, vjerska i nacionalna prava sveukupnoga hrvatskoga naroda. Sudjelovao je na II. vatikanskom koncilu gdje je svojim zalaganjem značajno pridonio afirmaciji hrvatske državne samostalnosti, a promicao je i ekumenizam, vjersku snošljivost i suradljivost po čemu je bio prepoznat diljem svijeta. I u vrijeme trajanja Domovinskoga rata dostojno je slijedio iskustvo i poruku svoga velikoga prethodnika blaženoga Alojzija Stepinca, te postao moralni autoritet koji uživa puno poštovanje kao oličenje i uzor blagosti i dobrote. Dio njegovih javnih izlaganja i homilija skupljen je u knjigama *Hodajmo u istini*, *Pisma i razmatranja o katoličkom svećenstvu* (1974.), *Korizmene poslanice i poruke* (1985.) i *Poruke sa Stepinčeva groba* (Szabo, 2001).

3.5.4. Slikari

Ljubo Babić rođen je u Jastrebarskom 1890. godine, a preminuo je 1974. godine u Zagrebu. Slikar, povijesničar umjetnosti, scenograf, ilustrator, kritičar, teoretičar, muzeolog, pedagog, osnivač i voditelj prvog hrvatskog lutkarskog kazališta možda je i najveće ime jaskanske kulturne povijesti. Bio je vrstan pisac i autor vrijednih knjiga, a također je bio i Gavellin i Krležin bliski suradnik. Od malena se bavio slikarstvom, a nakon što je oslikao nekoliko kabineta i soba, naišao je na negodovanje roditelja koji to nisu odobrali. Na njegovo slikarstvo zasigurno su u velikoj mjeri utjecale prirodne ljepote jaskanskoga kraja, kojim je volio šetati i odlaziti na izlete. Babićeva slikarska tematika je raznolika, no ponajviše se odnosila na našu domovinu i čovjeka, stoga je slikao portrete (Matoš, Begović, Krleža), ali i autoportrete, aktove, pejzaže, mrtvu prirodu i ilustracije. Služio se mnogim slikarskim i grafičkim tehnikama, a neke od njih su ulje, tempera, pastel, litografija i bakropis. Život mu

nije bio nimalo lak, naime još za života srušena mu je rodna kuća, a nakon smrti bombardiran i prvi atelje. Da je bio jedan od najvećih jaskanskih velikana svjedoči i činjenica da u Jastrebarskom posjeduje svoj trg, te je jaskanska osnovna škola naširoko poznata upravo pod njegovim imenom. (Škrabe, 1993)

3.6. Metodički prijedlog provedbe zavičajne nastave

Glavni cilj ovoga prijedloga jest upoznavanje sa životom, radom i djelovanjem najznačajnijih osoba jaskanskoga kraja, a najprimjereniji je za provedbu u trećem razredu osnovne škole. Rad je podijeljen u dvije etape, odnosno prvi dio rada odnosi se na samostalno učeničko istraživanje koje se odvija u sklopu nastave Prirode i društva dok je drugi dio rada praktične prirode, a može se integrirati u druge nastavne predmete.

3.6.1. Spoznajni zadatci

Imenovati najznačajnije osobe svoga zavičaja, smjestiti ih u stoljeće, objasniti njihovu važnost za zavičaj i Republiku Hrvatsku, nabrojati najvažnija djela, povezati njihovo djelovanje u prošlosti s učenjem danas.

3.6.2. Funkcionalni zadatci

Razvijati sposobnost uočavanja, prepoznavanja, logičkog zaključivanja, samostalnog istraživanja, kreativnosti, pamćenja, sposobnosti zapažanja, procjenjivanja, uspoređivanja, redukcije prikupljenih informacija, bogaćenja rječnika, izražavanja kritičkoga mišljenja prema povijesnim činjenicama i svjedočanstvima.

3.6.3. Odgojni zadatci

Razvijati ljubav prema domovini, njegovati ljubav i poštovanje prema zavičaju, poticati učenike na upoznavanje i posjećivanje kulturno-povijesnih spomenika, razvijati radne navike učenika, poticati i razvijati samostalnost i odgovornost učenika te suradnju s drugima.

3.6.4. Istraživački dio

Tablica 3: Odgojno-obrazovni ishodi prema Kurikulumu nastavnog predmeta Priroda i društvo

PID OŠ B.3.3. Učenik se snalazi u promjenama i odnosima tijekom vremenskih ciklusa te analizira povezanost vremenskih ciklusa s događajima i važnim osobama u zavičaju.

PID OŠ A.B.C.D.3.1. Učenik uz usmjeravanje objašnjava rezultate vlastitih istraživanja prirode, prirodnih i/ili društvenih pojava i/ili različitih izvora informacija.

Tablica 4: Ishodi međupredmetnih tema

Osobni i socijalni razvoj	osr A.2.3. Razvija osobne potencijale osr A.2.4. Razvija radne navike.
Učiti kako učiti	uku A.2.1. Učenik uz pomoć učitelja traži nove informacije iz različitih izvora i uspješno ih primjenjuje pri rješavanju problema. uku A.2.2. Učenik primjenjuje strategije učenja i rješava probleme u svim područjima učenja uz praćenje i podršku učitelja. uku A.2.4. Učenik razlikuje činjenice od mišljenja i sposoban je usporediti različite ideje. uku B.2.1. Uz podršku učitelja učenik određuje ciljeve učenja, odabire pristup učenju te planira učenje. uku B.2.3. Uz podršku učitelja, ali i samostalno, prema potrebi učenik mijenja plan ili pristup učenju. uku C.2.3. Učenik iskazuje interes za različita područja, preuzima odgovornost za svoje učenje i ustraje u učenju.
Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije	ikt A.2.1. Učenik prema savjetu odabire odgovarajuću digitalnu tehnologiju za obavljanje zadatka. ikt A.2.2. Učenik se samostalno koristi njemu poznatim uređajima i programima. ikt A.2.3. Učenik se odgovorno i sigurno koristi programima i uređajima. ikt C.2.2. Učenik uz učiteljevu pomoć ili samostalno djelotvorno provodi jednostavno pretraživanje informacija u digitalnome okružju. ikt C.2.3. Učenik uz učiteljevu pomoć ili samostalno uspoređuje i odabire potrebne informacije među pronađenima. ikt C.2.4. Učenik uz učiteljevu pomoć odgovorno upravlja prikupljenim informacijama. ikt D.2.1. Učenik se izražava kreativno i planira svoje djelovanje

	jednostavnim metodama za poticanje kreativnosti u IKT okruđu. ikt D.2.3. Učenik sam ili u suradnji s drugima preoblikuje postojeća digitalna rješenja ili stvara nove uratke i smišlja ideje.

3.6.5. Samostalno učeničko istraživanje

Svaki od osam učenika samostalno će istražiti najvažnije podatke o jednoj od osam osoba koje su opisane u ovome radu. Učenici će se služiti pisanim izvorima koje mogu pronaći u knjižnici ili putem interneta, uzimajući u obzir relevantnost podataka preuzetih s internetskih stranica. Od učenika se zahtijeva da istraže najosnovnije informacije o odabranoj osobi i izrade vrlo kratku prezentaciju za ostale učenike primjenom nekog digitalnog alata, a najprikladniji je Power Point. Prezentacija bi trebala sadržavati mali broj slajdova s minimalnim udjelom teksta, a naglasak je na tome da učenici nauče ono što žele prezentirati. Najvažnije je izdvojiti razdoblje u kojemu je osoba djelovala, njezin značaj za vlastiti zavičaj, ali i za čitavu Republiku Hrvatsku, neka najvažnija djela koja i danas prepoznajemo te postoje li neki kulturno-povijesni spomenici vezani za određenu osobu u jaskanskome kraju. Bilo bi poželjno pribaviti što više fotografija koje su na neki način povezane sa značajnim osobama jaskanskoga kraja, a izvor koji bi to mogao potkrijepiti jest internetska stranica *Jastrebarsko – stare slike*.

3.6.6. Praktični dio – Radionice

Radionice su zamišljene kao nastavak na učenička istraživanja i prezentacije, a kao poveznica s osobama čiji su životi bili predmet istraživanja i proučavanja. Naime, nakon odslušanih prezentacija učenika, radionice će tematski biti podjeljene prema kategorijama navedenima u radu (političari, književnici, svećenici, slikari). Tematski okvir radionica bit će u korelaciji s drugim predmetima poput Hrvatskoga jezika, Likovne kulture, Sata razrednika te Vjeronauka, ali i međupredmetnim temama.

3.6.6.1. Radionica 1 – Političari

Tablica 5: Ishodi međupredmetnih tema

Osobni socijalni razvoj	osr A.2.1. Razvija sliku o sebi. osr A.2.3. Razvija osobne potencijale

Učiti kako učiti	uku A.2.3. Učenik se koristi kreativnošću za oblikovanje svojih ideja i pristupa rješavanju problema. uku A.2.4. Učenik razlikuje činjenice od mišljenja i sposoban je usporediti različite ideje. uku D.2.2. Učenik ostvaruje dobru komunikaciju s drugima, uspješno surađuje u različitim situacijama i spreman je zatražiti i ponuditi pomoć.
Građanski odgoj i obrazovanje	goo B.2.1. Promiče pravila demokratske zajednice. goo B.2.2. Sudjeluje u odlučivanju u demokratskoj zajednici. goo C.2.1. Sudjeluje u unaprjeđenju života i rada škole. goo C.2.2. Promiče solidarnost u školi. goo C.2.3. Promiče kvalitetu života u školi i demokratizaciju škole.
Poduzetništvo	pod A.2.1. Primjenjuje inovativna i kreativna rješenja.
Uporada informacijske i komunikacijske tehnologije	ikt D.2.1. Učenik se izražava kreativno i planira svoje djelovanje jednostavnim metodama za poticanje kreativnosti u IKT okružju.
Održivi razvoj	odr B.2.1. Objašnjava da djelovanje ima posljedice i rezultate.

Učenici su podjeljeni u skupine koje predstavljaju tri različite stranke. Učenici će zamisliti da su političari te da se nalaze u saboru gdje će raspravljati o prilikama u razrednom odjeljenju te u samoj školi. Zadatak za svaku stranku će biti drugačiji, a predmet rasprave su: međusobni odnosi i ponašanje, organizacija i uređenje školskoga prostora te učitelji i ostali djelatnici škole. O datoj temi učenici će prvenstveno raspraviti unutar skupine pa zapisati pozitivne i negativne strane te ponuditi vlastiti prijedlog kako bi se eventualne loše stavke mogle unaprijediti ili popraviti. Predstavnik svake stranke predstaviti će rezultate rasprave. Nakon što svaka stranka iznese svoja stajališta o određenoj temi određuje se vrijeme koje je na raspolaganju drugim strankama za postavljanje pitanja ili davanja vlastitih prijedloga kako bi se neke stvari mogle unaprijediti. Na kraju, uz rukovođenje učitelja, dolazi se do zaključaka te se razgovara o tome kako svaki učenik ponaosob može doprinjeti unaprijeđenju školske zajednice. Radionica je prikladna za izvođenje u sklopu Sata razrednika.

3.6.6.2. Radionica 2 – Književnici

Tablica 6: Odgojno-obrazovni ishodi prema Kurikulumu nastavnog predmeta Hrvatski jezik

OŠ HJ A.3.1. Učenik razgovara i govori tekstove jednostavne strukture.
OŠ HJ A.3.4. Učenik piše vođenim pisanjem jednostavne tekstove u skladu s temom.
OŠ HJ A.3.5. Učenik oblikuje tekst služeći se imenicama, glagolima i pridjevima, uvažavajući gramatička i pravopisna pravila.
OŠ HJ A.3.6. Učenik razlikuje uporabu zavičajnoga govora i hrvatskoga standardnog jezika s obzirom na komunikacijsku situaciju.
OŠ HJ B.3.4. Učenik se stvaralački izražava prema vlastitome interesu potaknut različitim iskustvima i doživljajima književnoga teksta.

Tablica 7: Ishodi međupredmetnih tema

Osobni i socijalni razvoj	osr A.2.3. Razvija osobne potencijale osr A.2.4. Razvija radne navike.
Učiti kako učiti	uku A.2.1. Uz podršku učitelja ili samostalno traži nove informacije iz različitih izvora i uspješno ih primjenjuje pri rješavanju problema. uku A.2.2. Učenik primjenjuje strategije učenja i rješava probleme u svim područjima učenja uz praćenje i podršku učitelja. uku A.2.3. Učenik se koristi kreativnošću za oblikovanje svojih ideja i pristupa rješavanju problema. uku B.2.3. Uz podršku učitelja, ali i samostalno, prema potrebi učenik mijenja plan ili pristup učenju. uku D.2.1. Učenik stvara prikladno fizičko okruženje za učenje s ciljem poboljšanja koncentracije i motivacije. uku D.2.2. Učenik ostvaruje dobru komunikaciju s drugima, uspješno surađuje u različitim situacijama i spreman je zatražiti i ponuditi pomoć.
Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije	ikt D.2.1. Učenik se izražava kreativno i planira svoje djelovanje jednostavnim metodama za poticanje kreativnosti u IKT okruženju.

Učenici su podijeljeni u četiri skupine, a svaka skupina ima poseban zadatak vezan uz Ivanu Brlić-Mažuranić ili uz Dragu Gervaisa. Radionica je prikladna za izvođenje u sklopu nastave Hrvatskoga jezika.

1. skupina: Prva skupina dobiva jedan ulomak iz dječjega romana Ivane Brlić-Mažuranić „Čudnovate zgode šegrta Hlapića“. Zadatak je osmisliti i izvesti igrokaz s uključenim likovima iz datoga ulomka. Nakon zajedničkoga rada, učenici prikazuju svoj igrokaz ostalima.

2. skupina: Budući da je Drago Gervais stvarao dijalektalnu poeziju, zadatak za učenike jest da stvore kratku pjesmu na kajkavskome narječju u kojoj će opisati osobu čiju će fotografiju dobiti. Učitelj treba sastaviti popis sa što više riječi na kajkavskome narječju koje će učenicima pomoći u opisu date fotografije. Nakon zajedničkoga rada predstavnik skupine čita pjesmu.

3. skupina: Učenici dobivaju listu riječi koje su preuzete iz djela Ivane Brlić-Mažuranić, a smatraju se arhaizmima. Zadatak za učenike jest osmisliti što više smislenih rečenica u kojima će upotrijebiti što više datih riječi. Predstavnik skupine izlaže rad.

4. skupina: Zadatak za učenike jest rekonstrukcija pjesama Drage Gervaisa. Učenicima su podjeljeni stihovi pjesma koji su izrezani na trakice i pomiješani, a učenici ih prema vlastitome nahodjenju trebaju sastaviti u tri nove pjesme. Na kraju rada, predstavnik skupine čita pjesme, a učitelj prikazuje kako su pjesme zaista izgledale prije učeničke rekonstrukcije.

3.6.6.3. Radionica 3 – Svećenici

Odgajno-obrazovni ishod za nastavni predmet Katolički vjeronauk:

OŠ KV C.3.2. Učenik navodi primjere međusobnoga pomaganja, povjerenja, osjetljivosti i otvorenosti za ljude u zajednici.

Tablica 8: Ishodi međupredmetnih tema

Osobni i socijalni razvoj	osr A.2.1. Razvija sliku o sebi. osr A.2.3. Razvija osobne potencijale
Učiti kako učiti	uku A.2.4. Učenik razlikuje činjenice od mišljenja i sposoban je usporediti različite ideje.

	uku D.2.2. Učenik ostvaruje dobru komunikaciju s drugima, uspješno surađuje u različitim situacijama i spreman je zatražiti i ponuditi pomoć.
Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije	ikt D.2.1. Učenik se izražava kreativno i planira svoje djelovanje jednostavnim metodama za poticanje kreativnosti u IKT okružju.

Vođeni mislima i saznanjima o najisatknutijim svaćenima jaskanskoga kraja glavna tema sata jest skromnost i opraštanje, a prikladna je za izvođenje na satu Vjeronauka. Učenici su podjeljeni u skupine pri čemu svaka skupina dobiva jedan od citata Alojzija Stepinca i Franje Kuharića. Zadatak za skupine jest da prouče citate i o njima pokrenu detaljnu raspravu. Nakon završetka predstavnik skupine iznosi rezultate rasprave, a učitelj svojim daljnjim moderiranjem usmjerava učenike svih skupina da se uključe u razgovor i dođu do zaključka o temeljnim ljudskim vrijednostima.

"Ako je moj protivnik spalio moju kuću, ja neću zapaliti njegovu! Ako je razorio moju crkvu, ja neću ni dirnuti njegovu, dapače, čuvat ću je. Ako je napustio svoj dom, ja neću ni igle uzeti iz njegova! Ako je ubio moga oca, brata, sestru, ja neću vratiti istom mjerom nego ću poštovati život njegova oca, brata, sina, sestre!" (prema *Studentski gostinjac kardinal Franjo Kuharić, n.d.*)

„Kad vam otmu sve, ostat će vam dvije ruke; sklopite ih na molitvu, pa ćete tada biti najjači!“ (prema *Ured za mlade Hrvatske biskupske konferencije, n.d.*)

3.6.6.4. Radionica 4 – Slikari

Tablica 9: Odgojno-obrazovni ishodi prema Kurikulumu nastavnog predmeta Likovna kultura

Odgojno-obrazovni ishodi
OŠ LK A.3.1. Učenik likovnim i vizualnim izražavanjem interpretira različite sadržaje
OŠ LK A.3.2. Učenik demonstrira fine motoričke vještine upotrebom različitih likovnih materijala i postupaka u vlastitom likovnom izražavanju.
OŠ LK B.3.2. Učenik uspoređuje svoj likovni ili vizualni rad i radove drugih učenika te opisuje vlastiti doživljaj stvaranja.

Tablica 10: Ishodi međupredmetnih tema

Osobni i socijalni razvoj	osr A.2.3. Razvija osobne potencijale osr A.2.4. Razvija radne navike.
Učiti kako učiti	uku A.2.3. Učenik se koristi kreativnošću za oblikovanje svojih ideja i pristupa rješavanju problema.
Poduzetništvo	pod A.2.1. Primjenjuje inovativna i kreativna rješenja.
Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije	ikt D.2.1. Učenik se izražava kreativno i planira svoje djelovanje jednostavnim metodama za poticanje kreativnosti u IKT okruženju.

U čast najvećega jaskanskoga slikara i osnivača prvoga hrvatskog lutkarskog kazališta zadatak za učenike je da osmisle i izrade svoje vlastite ginjol lutke Ljube Babića. Izrada lutaka je kompleksna i dugotrajna pa se može provoditi kroz više nastavnih sati ili u sklopu produženoga boravka. Kada su lutke završene svaki učenik može osmisliti kako bi predstavio Ljubu Babića služeći se lutkom koju je izradio.

4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

4.1. Cilj istraživanja

Cilj ovoga istraživanja jest ispitati stavove učitelja o zavičajnoj nastavi te koliko su često u nastavu Prirode i društva implementirani sadržaji vezani uz zavičajnu nastavu i povijesno značajne osobe jaskanskoga područja u osnovnim školama jaskanskoga kraja.

4.2. Istraživačka pitanja

Iz temeljnog cilja istraživanja proizlaze sljedeća istraživačka pitanja

1. Kakav je stav učitelja prema zavičajnoj nastavi i uključivanju povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja u nastavu Prirode i društva?
2. Koliko često učitelji provode zavičajnu izvanučioničku nastavu?
3. Uključuju li učitelji povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja u nastavu Prirode i društva?

4.3. Hipoteze

Istraživanje se temelji na 3 glavne hipoteze

1. Učitelji imaju pozitivan stav prema zavičajnoj nastavi i uključivanju povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja u nastavu Prirode i društva.
2. Većina učitelja (>50%) često provodi zavičajnu izvanučioničku nastavu.
3. Većina učitelja (>50%) uključuje povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja u nastavi Prirode i društva.

4.4. Instrument istraživanja

U cilju ispitivanja implementiranosti zavičajne nastave i tema povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja u nastavu Prirode i društva, konstruiran je anketni upitnik koji je sadržavao pitanja otvorenoga i zatvorenoga tipa. Anketni upitnik podijeljen je u četiri dijela.

U prvom dijelu upitnika utvđuju se demografska obilježja ispitanika (podatci o zaposlenju i radnome iskustvu).

Drugi dio upitnika sastojao se od 15 tvrdnji koje su ispitanici procjenjivali na petostupanjskoj skali Likertova tipa (od 1=Nikada do 5=Vrlo često), a kojima se ispitivala učestalost provedbe zavičajne nastave općenito, te izvanučioničke i projektne zavičajne nastave.

U trećem dijelu upitnika korištena su pitanja zatvorenoga tipa (alternativnog izbora), a ispitanici su zaokruživanjem jednog od dva ponuđena odgovora (Da/Ne) odgovarali na 22 pitanja. 8 pitanja je bilo otvorenoga tipa na koja su odgovarali samo neki ispitanici koji su za određene tvrdnje zaokružili „Da“ kao dodatno pojašnjenje svojeg afirmativnog odgovora. Pitanja su postavljena za konkretne povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja, a odnose se na posjećivanje kulturno-povijesnih znamenitosti vezanih za određenu osobu, te uključenost povijesno značajnih osoba u nastavu Prirode i društva.

Četvrti dio anketnoga upitnika odnosi se na stavove učitelja o projektnoj i istraživačkoj zavičajnoj nastavi, procjeni učeničke zainteresiranosti za zavičajnu nastavu i povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja, te njihovu zastupljenost, a iste su iskazali na skali procjene od 5 stupnjeva (1=U potpunosti se ne slažem, 2=Djelomično se ne slažem,

3=Niti se slažem, niti ne slažem, 4=Djelomično se slažem, 5=U potpunosti se slažem) na 18 tvrdnji.

4.5. Uzorak i provedba istraživanja

Istraživanje je provedeno na učiteljima razredne nastave četiriju matičnih škola s pripadajućim područnim školama na širem području jaskanskoga kraja. Škole koje su sudjelovale u istraživanju su Osnovna škola „Ljubo Babić“, Jastrebarsko, Osnovna škola „Klinča Sela“, Klinča Sela, Osnovna škola „Kardinal Alojzije Stepinac“, Krašić te Osnovna škola „Vladimir Nazor“, Pisarovina.

Anketni upitnici dostavljeni su u navedene škole, a učitelji su zamoljeni da dobrovoljno i anonimno sudjeluju u istraživanju. Konačni prikupljeni uzorak sastoji se od 39 učitelja, od kojih je 53,8% zaposleno u Osnovnoj školi „Ljubo Babić“, Jastrebarsko, 17,9% u Osnovnoj školi „Klinča Sela“, Klinča Sela, 15,4% u Osnovnoj školi „Vladimir Nazor“ Pisarovina te 12,8% u Osnovnoj školi „Kardinal Alojzije Stepinac“ Krašić.

Najviše ispitanika, 43,6%, ima od 16 do 30 godina radnoga iskustva, 20,5% ispitanikaima od 5 do 15 godina radnoga iskustva, a isti postotak vrijedi i za učitelje s manje od 5 godina radnoga iskustva, dok je učitelja s više od 30 godina radnoga iskustva sudjelovalo 15,4% od ukupnoga broja ispitanika.

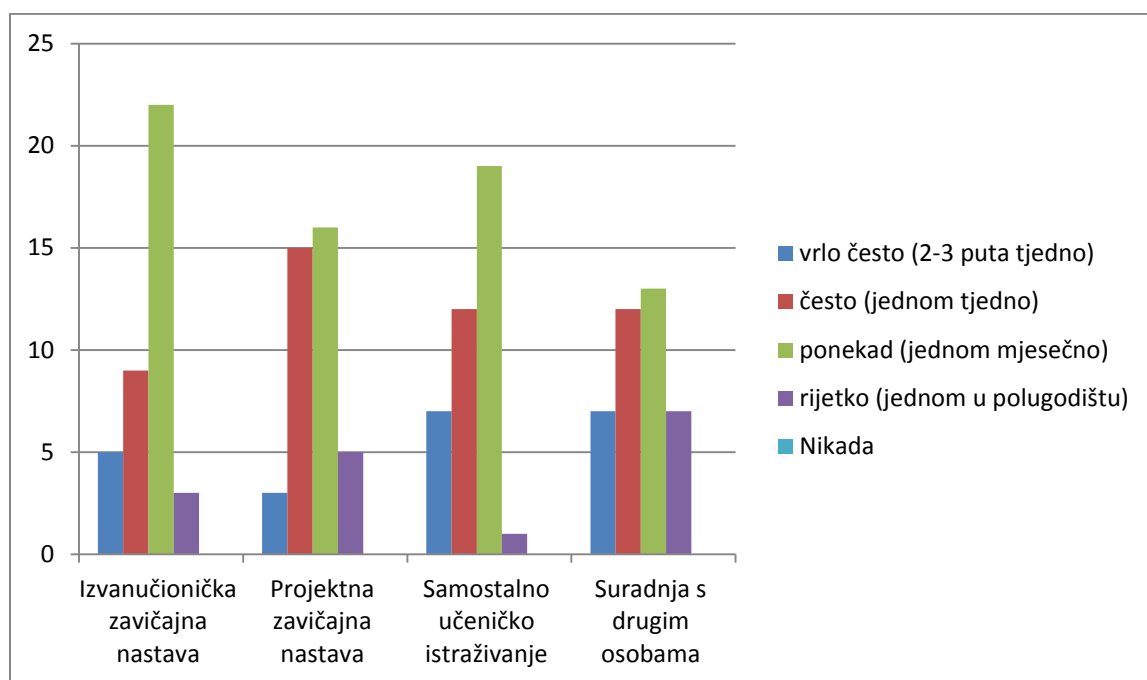
4.6. Rezultati i rasprava

Tablica 11: Učestalost primjene izvanučioničke i projektne zavičajne nastave, te samostalnoga učeničkog istraživanja i suradnje s drugim osobama prilikom izvanučioničke nastave s pripadajućim aritmetičkim sredinama i standardnom devijacijom.

Tvrdnja	M	SD
1. U nastavi Prirode i društva provodim izvanučioničku zavičajnu nastavu.	3,41	0,80
2. U nastavi Prirode i društva provodim projektnu nastavu vezanu za zavičaj.	3,41	0,80
3. U sklopu nastave Prirode i društva učenici samostalno istražuju o svome zavičaju.	3,64	0,80

4. Prilikom izvanučioničke zavičajne nastave surađujem s drugim osobama (djelatnikom muzeja, knjižnice i sl.)	3,49	0,99

Prema podacima prikazanima u Tablici 11 vidljivo je kako u nastavi prirode i društva učenici često samostalno istražuju o svome zavičaju ($M=3,64$; $SD=0,80$) i relativno često, s tendencijom da se ta učestalost ostvaruje povremeno, surađuju s drugim osobama pri provođenju zavičajne nastave ($M=3,49$; $SD=0,99$). Rezultati pokazuju kako učitelji samo ponekad provode izvanučioničku zavičajnu nastavu i projektnu nastavu zavičajne tematike ($M=3,41$; $SD=0,80$). Dobiveni rezultati su očekivani, budući da su izvanučionička i projektna nastava oblici nastave koji se, s obzirom na složenost njihove organizacije, povremeno prakticiraju u nastavi Prirode i društva. Pozitivno je što se u zavičajnu nastavu uključuju i druge osobe, pripadnici lokalne zajednice kako bi se ta nastava obogatila dodatnim iskustvima i to što učenici provode i neka svoja samostalna istraživanja zavičajnih tema.

Grafikon 1: Učestalost primjene izvanučioničke i projektne zavičajne nastave, te samostalnoga učeničkog istraživanja i suradnje s drugim osobama prilikom izvanučioničke nastave.

Iz prikazanoga grafikona vidljivo je da učitelji u najvećoj mjeri provode izvanučioničku nastavu ponekad, odnosno jednom mjesečno, a to čini 22 učitelja (56,4%). Vrlo često provodi ju samo 5 učitelja (12,8%), često je provodi 9 učitelja (23,1%), dok je 3

učitelja (7,7%) provode rijetko. Iz ovoga je vidljivo da se Hipoteza 2 odbacuje, jer prema njoj većina učitelja često provodi izvanučioničku zavičajnu nastavu, a to ovim istraživanjem to nije potvrđeno.

Izvanučionička zavičajna nastava ponekad uključuje i druge osobe s kojima učitelji surađuju u svrhu unaprijeđivanja samog procesa stjecanja znanja. Zato se učitelje ispitalo koliko često surađuju s drugim osobama poput djelatnika muzeja ili knjižnice, turističkog vodiča i sl. Najviše učitelja, odnosno njih 13 (33,3%) s drugim osobama surađuje ponekad, vrlo često surađuje njih 7 (17,9%), često njih 12 (30,8%), dok njih 7 (17,9%) surađuje rijetko.

Osim izvanučioničke zavičajne nastave, predmet interesa jest i projektna nastava vezana za zavičaj, a kako je vidljivo iz grafikona najveći broj učitelja, njih 16 (41%) provodi je ponekad, vrlo često je prvo 3 učitelja (7,7%), često je prvo 15 učitelja (38,5%) dok je 5 učitelja (12,8%) provodi rijetko.

Spoznaje o svome zavičaju učenici mogu usvajati i na temelju vlastitoga istraživanja, a najveći broj učitelja, njih 19 (48,7%), taj zadatak učenicima daje ponekad. Od učenike vrlo često samostalno istraživanje o zavičaju zahtijeva 7 učitelja (17,9%), dok njih 12 (30,8%), od učenika to traži često. Samo 1 učitelj (2,6%) rijetko učenicima zadaje zadatak posvećen samostalnom istraživanju svoga zavičaja.

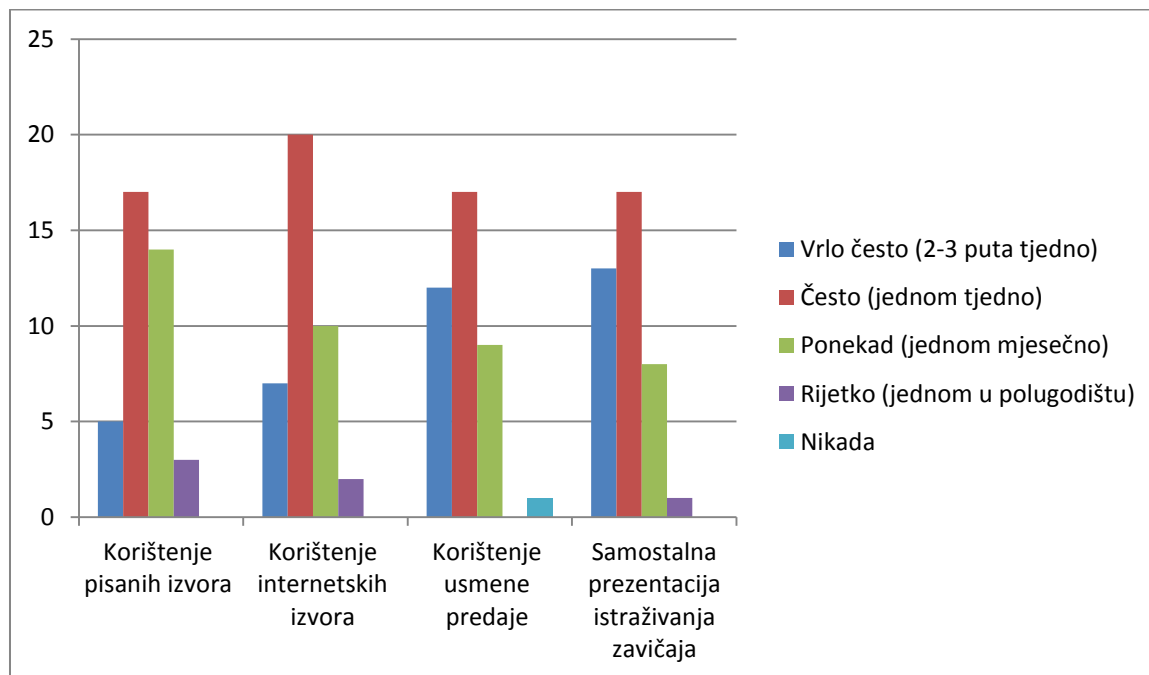
Samostalno učeničko istraživanje može se temeljiti na prikupljanju sadržaja iz različitih izvora informacija.

Tablica 12: Učestalost usmjeravanja učenika na prikupljanje informacija o zavičaju iz različitih izvora te učeničke samostalne prezentacije rezultata istraživanja s pripadajućim aritmetičkim sredinama i standardnom devijacijom

Tvrdnja	M	SD
1. Prilikom samostalnoga učeničkog istraživanja usmjeravam učenike na korištenje pisanih izvora.	3,61	0,80
2. Prilikom samostalnoga učeničkog istraživanja usmjeravam učenike na korištenje internetskih izvora.	3,82	0,78
3. Prilikom samostalnoga učeničkog istraživanja usmjeravam učenike na korištenje usmene predaje.	4,00	0,89

4. U sklopu nastave Prirode i društva učenici samostalno prezentiraju rezultate svoga istraživanja o zavičaju.	4,08	0,80

Nakon provedenoga istraživanja o zavičaju, prema mišljenju učitelja, učenici često samostalno prezentiraju rezultate svoga istraživanja ($M=4,08$, $SD=0,80$). Prilikom učeničkoga samostalnog istraživanja, učitelji također često usmjeravaju učenike na prikupljanje podataka o svome zavičaju na temelju usmene predaje lokalnih stanovnika ($M=4,00$, $SD=0,89$), kao i korištenjem internetskih izvora ($M=3,82$, $SD=0,78$) i pisanih izvora ($M=3,61$, $SD=0,80$). Iz takvih je rezultata vidljivo kako učitelji usmjeravaju učenike na uporabu svih navedenih izvora podataka, ali najčešće je to usmena predaja koja je kod zavičajnih tema vrlo zastupljena. Pisani izvori za učenike bi mogli biti nešto složeniji, posebice ako se radi o učenicima nižih razreda, stoga su oni i nešto manje zastupljeni. S obzirom na dostupnost informacija, internetski su izvori također dobar odabir, uz upozorenje učenicima o kvaliteti informacija koje su preuzete. Važno je da o rezultatima svoga istraživanja, po završetku, izvjestite ostale učenike kako bi cijeli proces istraživanja bio prikazan u javnosti.

Grafikon 2: Učestalost usmjeravanja učenika na prikupljanje informacija o zavičaju iz različitih izvora te učeničke samostalne prezentacije rezultata istraživanja.

Što se tiče usmjeravanja učenika na korištenje pisanih izvora prilikom vlastitoga istraživanja o zavičaju istraživanje pokazuje da najveći broj učitelja, njih 17 (43,6%) odabire ovaj način pronalaženja informacija. Vrlo često to čini njih 5 (12,8%), ponekad, njih 14 (35,9%), dok samo 3 učitelja (7,7%) to čini rijetko.

Osim pisanih izvora, do različitih informacija može se doći i putem interneta. Više od polovice ispitanih učitelja, odnosno njih 20 (51,3%), svoje učenike često usmjerava na korištenje upravo internetskih izvora. Njih 7 (17,9%), to čini vrlo često dok 10 učitelja (25,6%) to čini ponekad. Samo 2 učitelja (5,1%) svoje učenike rijetko usmjeravaju na korištenje internetskih izvora prilikom samostalnoga istraživanja o zavičaju.

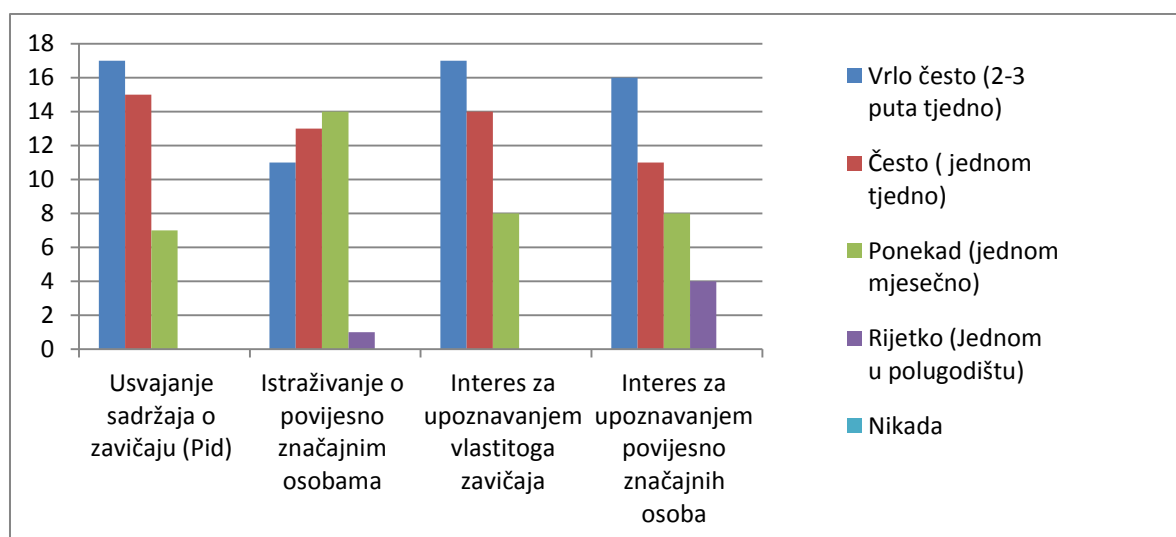
Usmena predaja koja se prenosi od starijih članova obitelji ili sugrađana također može biti izvor informacija značajnih za zavičaj. Učenike na korištenje ovog izvora često usmjerava 17 učitelja (43,6%), njih 12 (30,8%) to čini vrlo često, 9 (23,1%) ponekad, dok 1 učitelj (2,6%) učenike nikada ne usmjerava na korištenje usmene predaje prilikom prikupljanja informacija o zavičaju.

Nakon istraživačke djelatnosti slijedi i izlaganje prikupljenih informacija na bilo koji način, ovisno o mogućnostima učenika i tehničkoj opremljenosti učionice. Na samostalno izlaganje svoga istraživačkoga rada 17 učitelja (43,6%) odgovara kako ga učenici čine često. 13 učitelja (33,3%) od učenika zahtijeva samostalno izlaganje vrlo često, njih 8 (20,5%) to čini ponekad, dok 1 učitelj (2,6%) to čini rijetko.

Tablica 13: Učestalost usvajanja sadržaja o zavičaju u nastavi Prirode i društva te istraživanju povijesno značajnih osoba i interes učenika za upoznavanjem vlastitoga zavičaja i povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja s pripadajućim aritmetičkim sredinama i standardnom devijacijom.

Tvrđnja	M	SD
1. U sklopu nastave Prirode i društva učenici usvajaju sadržaje o svome zavičaju.	4,26	0,74
2. U sklopu nastave Prirode i društva učenici samostalno istražuju o povijesno značajnim osobama jaskanskoga kraja.	3,87	0,85
3. Učenici pokazuju interes za upoznavanje vlastitoga zavičaja.	4,23	0,77
4. Učenici pokazuju interes za upoznavanje povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja.	4,00	1,01

Prema rezultatima prikazanim u Tablici 13, učitelji procjenjuju da učenici često pokazuju interes za spoznavanje vlastitoga zavičaja ($M=4,23$, $SD=0,77$), a sadržaje o svome zavičaju često i usvajaju u nastavi Prirode i društva ($M=4,26$, $SD=0,74$). Također, učitelji često kod učenika uočavaju interes za spoznavanje povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja ($M=4,00$, $SD=1,01$), a prema rezultatima, često o njima samostalno istražuju ($M=3,87$, $SD=0,85$). Na temelju ovih odgovora učitelja, zaključuje se da zavičaj i povijesno značajne osobe imaju veliku važnost za učenike, te se sadržaji o zavičaju i povijesno značajnim osobama često spoznaju u nastavi Prirode i društva. Kao preduvjet uspješnog spoznavanja, važan je i učenički interes koji je, sudeći po odgovorima učitelja, u spoznavanju zavičajnih tema prisutan kod učenika. Na taj način stvara se podloga za uspješno usvajanje zavičajnih sadržaja koji se s vremenom proširuju.

Grafikon 3: Učestalost usvajanja sadržaja o zavičaju u nastavi Prirode i društva te istraživanju povijesno značajnih osoba i interes učenika za upoznavanjem vlastitoga zavičaja i povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja.

Što se tiče usvajanja sadržaja o svome zavičaju u sklopu nastave Prirode i društva, 17 učitelja (43,6%) odgovara da to rade vrlo često, njih 15 (38,5%), to čini često, a njih 7 (17,9%) to čini ponekad.

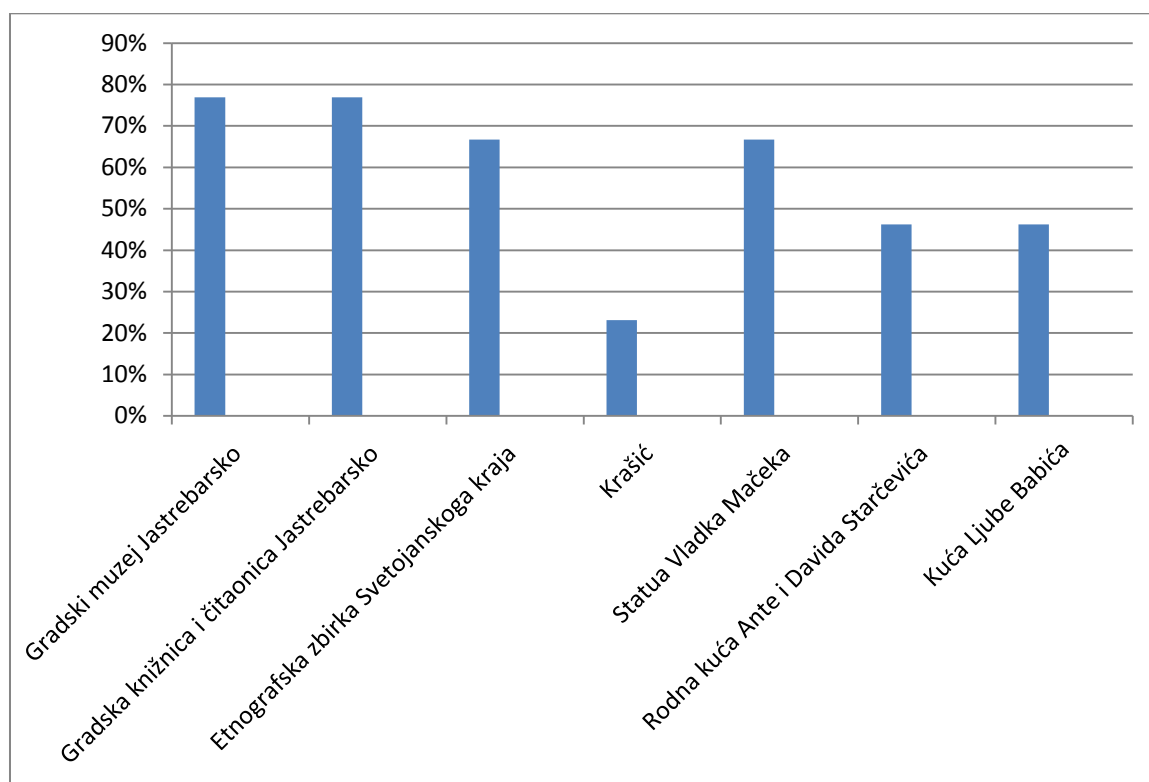
Na pitanje „Koliko često učenici samostalno istražuju o povijesno značajnim osobama jaskanskoga kraja“ najveći broj učitelja, 14 (35,9%) odgovara kako učenici to čine ponekad. Nešto manje učitelja, 13 (33,3%) odgovara kako to čine često, dok 11 njih (28,2%) taj zadatak

učenicima zadaje vrlo često. Samo 1 učitelj (2,6%), rijetko usmjerava učenike na samostalno istraživanje o povijesno značajnim osobama jaskanskoga kraja.

Što se tiče učeničkog interesa za upoznavanjem vlastitog zavičaja čak 17 učitelja (43,6%) smatra da učenici pokazuju interes vrlo često. 14 učitelja (35,9%) smatra da je učenički interes česta pojava, dok njih 8 (20,5%) interes primjećuje ponekad.

Zainteresiranost za upoznavanje povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja, prema odgovorima učitelja, također je velika. Naime, 16 učitelja (41%), smatraju da su učenici vrlo često zainteresirani za ovu temu. Njih 11 (28,2%) smatra kako učenici pokazuju interes često, a njih 8 (20,5%), kako se to događa ponekad. 4 učitelja (10,3%) smatra kako je interes prisutan rijetko.

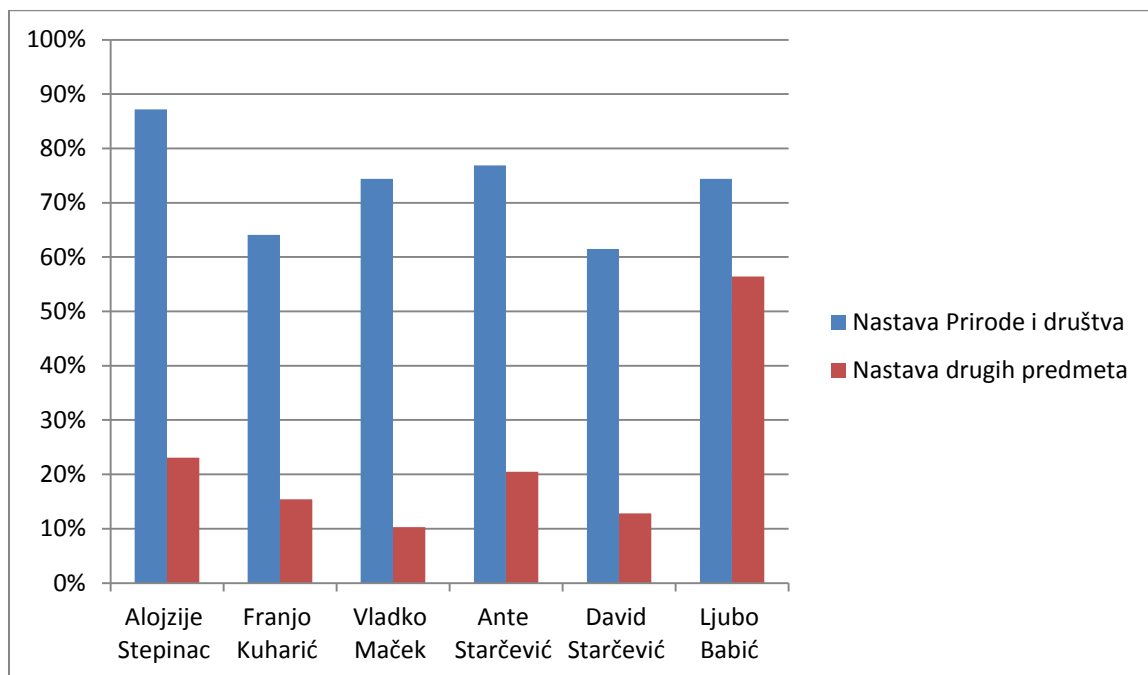
Drugi dio anketnoga upitnika konstruiran je pomoću pitanja zatvorenoga tipa (Da/Ne), od kojih je dio povezan s pitanjima otvorenoga tipa.

Grafikon 4: Posjećenost kulturnih ustanova i kulturno-povijesnih znamenitosti jaskanskoga kraja

Grafikon prikazuje posjećenost kulturnih ustanova te kulturno-povijesnih znamenitosti na području jaskanskoga kraja. Iz tablice je vidljivo da je većina učitelja organizirala posjete

navedenim ustanovama i znamenitostima. Rezultati pokazuju najveću posjećenost Gradskom muzeju Jastrebarsko (76,9%) te Gradskoj knjižnici i čitaonici (76,9%). Zatim ih slijede Etnografska zbirka svetojanskog kraja te statua Vladka Mačeka koje je posjetilo 66,7% učitelja sa svojim učenicima. Rodnu kuću Ante i Davida Starčevića učenicima je pokazalo 46,2% učitelja jednako kao i kuću slikara Ljube Babića. Jedino značajnije odstupanje vidljivo je kod posjeta Krašiću – rodnom mjestu Alojzija Stepinca i Franje Kuharića, gdje je samo 23,1% učitelja zaokružilo da su to mjesto posjetili s učenicima.

Grafikon 5: Spominjanje povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja u nastavi Prirode i društva u odnosu prema ostalim nastavnim predmetima

Grafikon prikazuje u kojem postotku učitelji spominju povijesno značajne osobe u nastavi Prirode i društva, u odnosu prema ostalim nastavnim predmetima. Vidljivo je da većina učitelja u sklopu nastave Prirode i društva spominje odabrane povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja, dok je njihova zastupljenost u ostalim predmetima značajno manja.

Alojzija Stepinca u nastavi Prirode i društva spominje 87,2% učitelja, dok u drugim predmetima to čini njih 23,1%. Franjo Kuharić, u nastavi Prirode i društva, zastupljen je kod 64,1% učitelja, dok ga 15,4% spominje u sklopu nastave drugih predmeta.

O Vladku Mačeku u nastavi Prirode i društva s učenicima raspravlja 74,4% učitelja, dok ga u drugim nastavnim predmetima spominje samo 10,3% učitelja. Antu Starčevića, u nastavi Prirode i društva, spominje 76,9% učitelja, a u drugim nastavnim predmetima njih

20,5%. Davida Starčevića u nastavi Prirode i društva spominje 61,5% učitelja, a u drugim predmetima 12,8% učitelja.

Ljubo Babić je jedini od ponuđenih povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja koji se podjednako spominje u nastavi Prirode i društva i u nastavi ostalih predmeta. Ipak, vidljivo je da ga u nastavi Prirode i društva spominje 74,4% učitelja, dok na ostalim predmetima to čini njih 56,4%. Što se tiče spominjanja na ostalim predmetima, najčešće se spominje u okviru nastavnog predmeta Likovna kultura u kojem učitelji njegov lik i djelo najčešće koriste u etapi motivacije.

U anketnome upitniku, kroz pitanja otvorenoga tipa, učitelji su navodili predmete (izuzev Prirode i društva), na kojima spominju povijesno značajne osobe te načine na koje su isti uključeni. Predmeti u kojima su najviše zastupljeni su Hrvatski jezik i Likovna kultura.

Za ovaj rad posebno su izdvojena i dva književnika, Ivana Brlić-Mažuranić te Drago Gervais. Istraživanje je pokazalo da 69,2% učitelja u nastavi koristi djela Ivane Brlić-Mažuranić koja nisu obavezna prema Nastavnom planu i programu te Predmetnom kurikulumu, dok ista djela Drage Gervaisa koristi 20,5% učitelja. Prilikom usvajanja sadržaja temeljenih na djelima Ivane Brlić-Mažuranić čak 92,3% učitelja napominje da je Ivana Brlić-Mažuranić dio svoga života provela u Jastrebarskom dok je isto za Dragu Gervaisa zastupljeno tek kod 25,6% učitelja.

Prema rezultatima prikazanima u grafikonu 5, Hipoteza 1 se potvrđuje. Naime, većina učitelja spominje povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja u nastavi Prirode i društva.

Osim zastupljenosti povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja u nastavi Prirode i društva i ostalih predmeta, ispitivala se i zastupljenost u izvannastavnim aktivnostima. Od ukupnog broja ispitanika, 30,8% učitelja spominje povijesno značajne osobe u sklopu izvannastavnih aktivnosti. Pitanje je bilo otvorenoga tipa, stoga su učitelji dali sljedeće odgovore:

Izvannastavne aktivnosti u koje su uključene povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja

Odgovori ispitanika
Prilikom posjeta Jastrebarskom – Gradskom kazalištu, Policijskoj postaji, Glazbenoj školi, Gradskom muzeju
Eko grupa, Recitatorska

Knjigoljupci INA
Likovna skupina
Kod izrade zavičajne slovarice i riječnika
Dramsko recitatorska i Likovna skupina
Hrvatski jezik, literarni radovi
Dramaska skupina
Etno skupina

Treći dio anketnoga upitnika odnosio se na procjenu i stavove učitelja o zavičajnoj nastavi te važnosti iste za učenike. Služili su se skalom procjene od pet stupnjeva, 1=U potpunosti se ne slažem – 5=U potpunosti se slažem

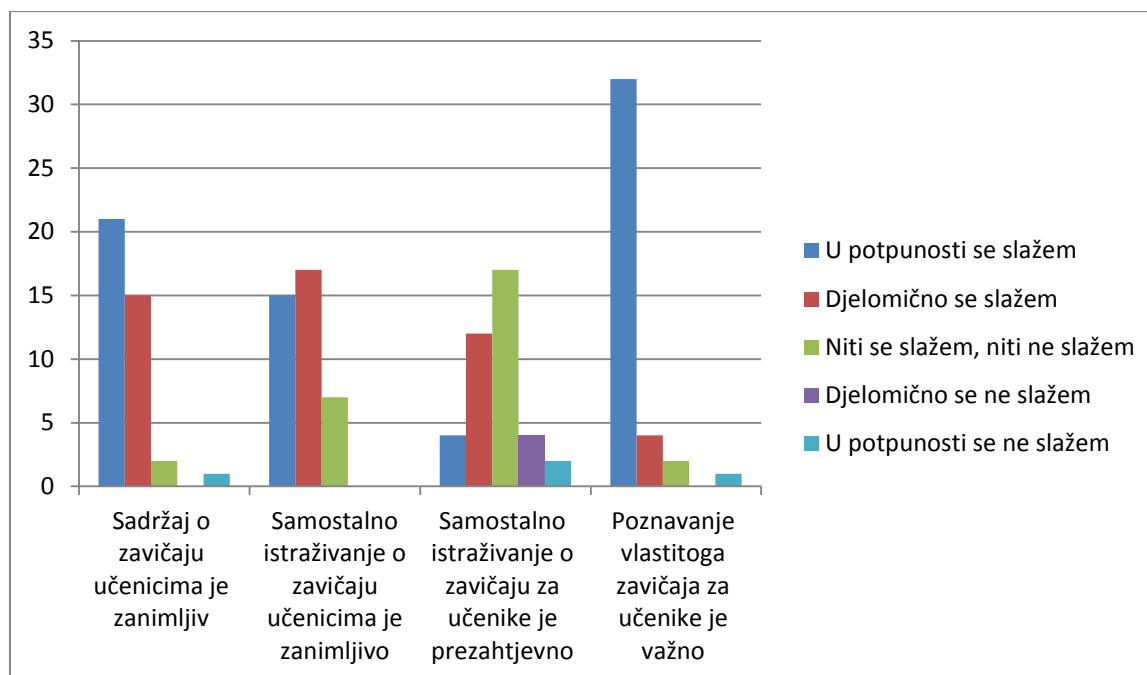
Tablica 14: Procjena učitelja o zanimljivosti i važnosti sadržaja o zavičaju za učenike te zanimljivosti i zahtjevnosti samostalnoga učeničkog istraživanja s pripadajućim aritmetičkim sredinama i standardnom devijacijom.

Tvrdnja	M	SD
1. Sadržaj o zavičaju učenicima je zanimljiv.	4,41	0,81
2. Samostalno istraživanje o zavičaju učenicima je zanimljivo.	4,20	0,72
3. Samostalno istraživanje o zavičaju za učenike je prezahtjevno.	3,51	0,87
4. Poznavanje vlastitoga zavičaja za učenike je važno.	4,69	0,79

Prema podacima iz Tablice 14, učitelji se u potpunosti slažu s tvrdnjom da je poznavanje vlastitoga zavičaja za učenike važno (M=4,69, SD=0,79). Učitelji se djelomično slažu s tvrdnjom da je sadržaj o zavičaju učenicima zanimljiv (M=4,41, SD=0,81) kao i s tvrdnjom da je učenicima zanimljivo samostalno istraživati o svome zavičaju (M=4,20, SD=0,72). Isto tako, učitelji se djelomično slažu s tvrdnjom da je samostalno istraživanje o zavičaju učenicima prezahtjevno (M=3,51, SD=0,87). Na temelju stavova učitelja, vidljivo je da je važnost poznavanja vlastitoga zavičaja za učenike neupitna, a učenici dobro reagiraju na sadržaje vezane za zavičaj jer su im zanimljivi. Učenički interes prisutan je i u istraživanju vlastitoga zavičaja, iako učitelji smatraju da im je samostalno istraživanje prezahtjevno. S obzirom na to, učitelji bi trebali prilagoditi sadržaje učeničkim psiho-fizičkim obilježjima, a

za one koji pokazuju dodatan interes, organizirati ga kao dodatne zadatke ili u sklopu izvannastavnih aktivnosti.

Grafikon 6: Procjena učitelja o zanimljivosti i važnosti sadržaja o zavičaju za učenike te zanimljivosti i zahtjevnosti samostalnoga učeničkog istraživanja

Učitelji procjenjuju da je sadržaj vezan za zavičaj učenicima zanimljiv. Tako je iz rezultata vidljivo da se 21 učitelj (53,8%) u potpunosti slaže s tom tvrdnjom. Njih 15 (38,5%) s tom tvrdnjom se slaže djelomično, njih 2 (5,1%) djelomično se ne slaže, dok se 1 učitelj (2,6%) u potpunosti ne slaže s ovom tvrdnjom.

Samostalno učeničko istraživanje, koje je, vidljivo iz prethodnog dijela istraživanja pojava u nastavi koja se odvija ponekad, odnosno jednom mjesečno, pozitivno je okarakterizirano i, prema procjeni učitelja, učenicima zanimljivo. 17 učitelja (43,6%) djelomično se slaže s ovom tvrdnjom, a njih 15 (38,5%) se s ovom tvrdnjom slaže u potpunosti. Tek njih 7 (17,9%) odabralo je odgovor niti se slažem, niti ne slažem.

Govoreći o zahtijevnosti samostalnoga učeničkog istraživanja, mišljenja učitelja su podijeljena. Najviše njih, 17 (43,6%), neodlučno je, a 12 (30,8%) se djelomično slaže s tvrdnjom da je samostalno istraživanje o zavičaju za učenike prezahtjevno. S tom tvrdnjom se u potpunosti slaže 4 učitelja (10,3%), a isti postotak pripada i učiteljima koji se djelomično ne slažu. 2 učitelja (5,1%) s tvrdnjom se ne slažu u potpunosti. Dakle, veći dio učitelja, samostalni istraživački rad o zavičaju, ipak smatra prezahtjevnim za učenike.

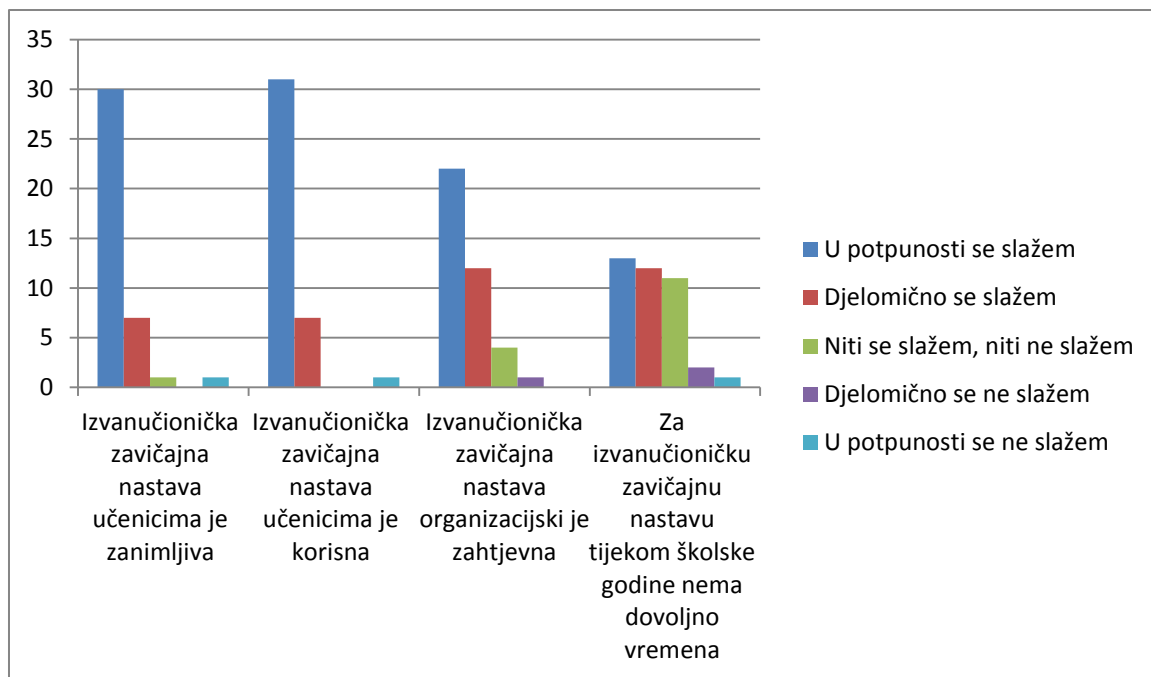
Kada je riječ o važnosti poznavanja vlastitoga zavičaja, učitelji su uglavnom jednosložni. Tako se njih 32 (82,1%) u potpunosti slaže s tvrdnjom da je poznavanje vlastitoga zavičaja važno. 4 (10,3%) učitelja, djelomično se slažu s tom tvrdnjom, a 2 (5,1%) se niti slaže, niti ne slaže. Tek se 1 učitelj (2,6%) s ovom tvrdnjom u potpunosti ne slaže.

Učitelji su iskazivali i svoj stav prema izvanučioničkoj zavičajnoj te projektnoj nastavi.

Tablica 15: Procjena učitelja o zanimljivosti, korisnosti te organizacijskoj zahtjevnosti izvanučioničke zavičajne nastave i vremenske mogućnosti njezine provedbe s pripadajućim aritmetičkim sredinama i standardnom devijacijom.

Tvrdnja	M	SD
1. Izvanučionička zavičajna nastava učenicima je zanimljiva.	4,67	0,76
2. Izvanučionička zavičajna nastava učenicima je korisna.	4,72	0,71
3. Izvanučionička zavičajna nastava organizacijski je zahtjevna.	4,41	0,78
4. Za izvanučioničku zavičajnu nastavu tijekom školske godine nema dovoljno vremena.	3,87	1,01

Iz Tablice 15, prema stavovima učitelja, vidljivo je pozitivno mišljenje učitelja o korisnosti izvanučioničke zavičajne nastave jer se s tom tvrdnjom u potpunosti slažu ($M=4,72$, $SD=0,71$). U potpunosti se slažu i s tvrdnjom da je izvanučionička zavičajna nastava učenicima zanimljiva ($M=4,67$, $SD=0,76$). S tvrdnjom da je izvanučionička zavičajna nastava organizacijski zahtjevna učitelji se djelomično slažu ($M=4,41$, $SD=0,78$) isto kao i s tvrdnjom da za izvanučioničku zavičajnu nastavu tijekom školske godine nema dovoljno vremena ($M=3,87$, $SD=1,01$). Prema tome, vidljivo je da je takav oblik nastave itekako koristan i zanimljiv za učenike, ali prepreka što većem ostvarivanju izvanučioničke zavičajne nastave jest nedostatak vremena za njezinu organizaciju i pripremanje učitelja.

Grafikon 7: Procjena učitelja o zanimljivosti, korisnosti te organizacijskoj zahtjevnosti izvanučioničke zavičajne nastave i vremenske mogućnosti njezine provedbe.

Izvanučionička zavičajna nastava, prema prije navedenim rezultatima, ponekad (jednom mjesečno) se provodi u nastavi Prirode i društva. Procjena učitelja prilično je složna te se tako čak 30 učitelja (76,9%) u potpunosti slaže s tvrdnjom da je izvanučionička zavičajna nastava učenicima zanimljiva. S istom tvrdnjom djelomično se slaže 7 učitelja (17,9%), 1 se učitelj (2,6%) niti slaže, niti ne slaže, te 1 (2,6%) koji se u potpunosti ne slaže.

Sličan rezultat ostvaren je i za tvrdnju da je izvanučionička zavičajna nastava učenicima korisna. Najveći broj učitelja, 31 (79,5%) u potpunosti se s njome slaže na što se nadovezuje 7 učitelja (17,9%) koji se slažu djelomično. 1 učitelj u potpunosti se ne slaže te on čini 2,6% od ukupnoga broja ispitanika.

Također, većina učitelja izvanučioničku zavičajnu nastavu smatra organizacijski zahtjevnom. Tako se s time u potpunosti slaže 22 učitelja (56,4%), a djelomično se slaže njih 12 (30,8%). Njih 4 (10,3%) niti se slaže, niti ne slaže, dok se 1 (2,6%) djelomično ne slaže.

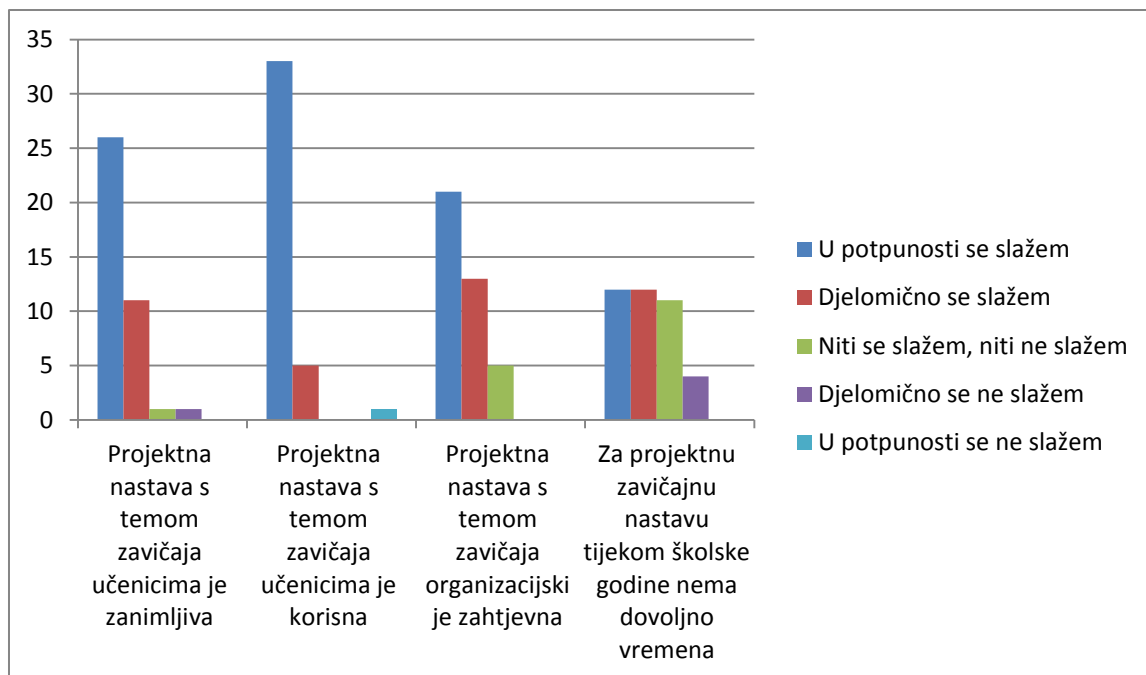
Vrijeme potrebno za organizaciju i provedbu kvalitetne izvanučioničke zavičajne nastave, prema rezultatima istraživanja, za učitelje predstavlja problem. Naime, većina učitelja slaže se da tijekom školske godine nema dovoljno vremena za izvanučioničku zavičajnu nastavu. Njih 13 (33,3%) u potpunosti se s time slaže, dok se njih 12 (30,8%), slaže

djelomično. 11 (28,2%) ih je neodlučno. Samo 3 učitelja se ne slažu s ovom tvrdnjom od čega se 2 (5,1%) djelomično ne slažu, a 1 (2,6%) se ne slaže u potpunosti.

Tablica 16: Procjena učitelja o zanimljivosti, korisnosti te organizacijskoj zahtjevnosti projektne nastave s temom zavičaja i vremenske mogućnosti njezine provedbe s pripadajućim aritmetičkim sredinama i standardnom devijacijom.

Tvrdnja	M	SD
1. Projektna nastava s temom zavičaja učenicima je zanimljiva.	4,59	0,67
2. Projektna nastava s temom zavičaja učenicima je korisna.	4,77	0,70
3. Projektna nastava s temom zavičaja organizacijski je zahtjevna.	4,41	0,71
4. Za projektnu nastavu tijekom školske godine nema dovoljno vremena.	3,82	0,98

Slično kao i kod izvanučioničke zavičajne nastave, učitelji se u potpunosti slažu s tvrdnjama da je projektna nastava s temom zavičaja učenicima korisna ($M=4,77$, $SD=0,70$) i zanimljiva ($M=4,59$, $SD=0,67$). Učitelji se djelomično slažu s tvrdnjom da je takav oblik nastave organizacijski zahtjevan ($M=4,41$, $SD=0,71$) kao i s tvrdnjom da za projektnu zavičajnu nastavu tijekom školske godine nema dovoljno vremena ($M=3,82$, $SD=0,98$). Prema tome, učitelji vide veliku korist za učenike u provođenju projektne nastave, no zbog nedostatka vremena i organizacijske aktivnosti ne provode ju u mjeri kojoj bi željeli.

Grafikon 8: Procjena učitelja o zanimljivosti, korisnosti te organizacijskoj zahtjevnosti projektne nastave s temom zavičaja i vremenske mogućnosti njezine provedbe.

Kao i za izvanučioničku zavičajnu nastavu, procjene i stavovi učitelja prema projektnoj nastavi s temom zavičaja su vrlo slični. Što se tiče zanimanja učenika za projektnu nastavu s temom zavičaja, učitelju su složni u mišljenju da im je zanimljiva. Tako se njih 26 (66,7%) u potpunosti slaže s tom tvrdnjom dok se njih 11 (28,2) s tom tvrdnjom djelomično slaže. Po 1 se učitelj (2,6%) niti slaže, niti ne slaže te djelomično ne slaže. Prema odgovorima učitelja može se zaključiti da učenici vole raditi na projektima vezanima uz svoj zavičaj.

Kada je riječ o koristi koju učenici imaju od projektne nastave s temom zavičaja, učitelji su složni. Čak 33 (84,6%) ih se s tvrdnjom u potpunosti slaže dok ih se djelomično slaže 5 (12,8%). 1 (2,6%) učitelj u potpunosti se s ovom tvrdnjom ne slaže.

Slično kao i za izvanučioničku zavičajnu nastavu, učitelji su mišljenja da je projektna nastava s temom zavičaja organizacijski zahtjevna. Većina učitelja, njih 21 (53,8%), se u potpunosti slaže da je projektna nastava s temom zavičaja organizacijski zahtjevna. Njih 13 (33,3%) djelomično se slaže s tom tvrdnjom dok ih se 5 (12,8%) niti s tvrdnjom slaže, niti ne slaže.

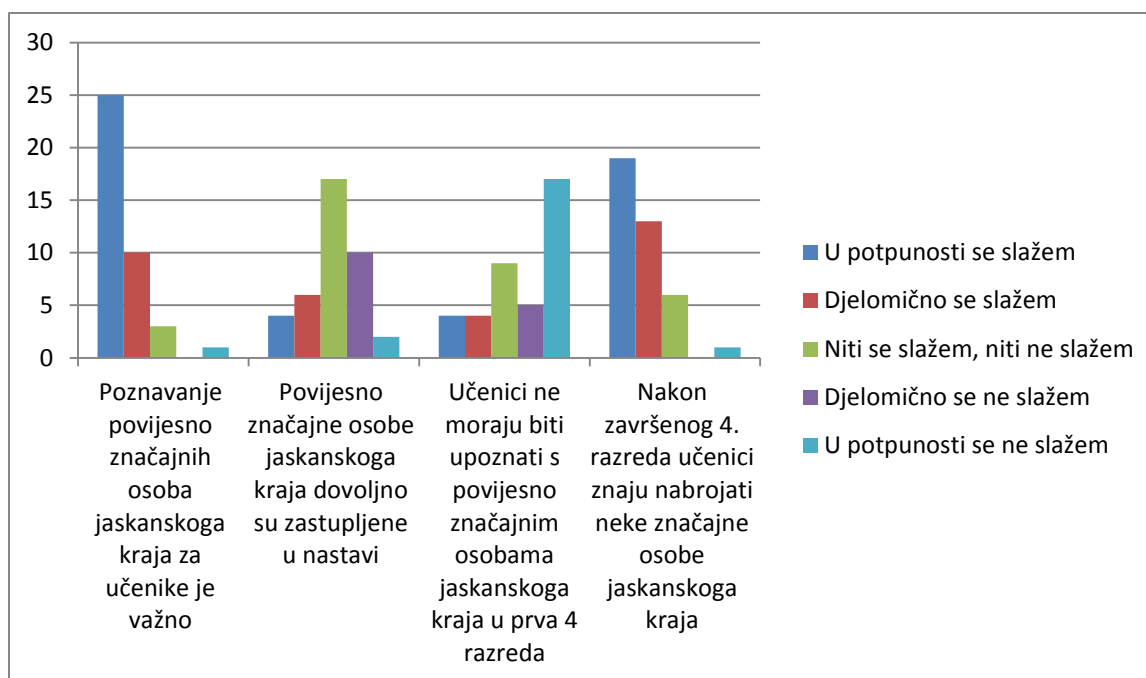
S tvrdnjom da tijekom školske godine nema dovoljno vremena za projektnu nastavu s temom zavičaja, učitelji se uglavnom slažu. Po 12 učitelja (30,8%) se u potpunosti ili djelomično slaže s ovom tvrdnjom, a 11 (28,2%) ih je neodlučno. Samo 4 učitelja (10,3%) se

djelomično ne slažu s tvrdnjom da je za projektnu nastavu s temom zavičaja, tijekom školske godine, premalo vremena.

Tablica 17: Stavovi učitelja o važnosti poznavanja povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja i njihovoj uključenosti te stav o poznavanju povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja završetkom četvrtoga razreda s pripadajućim aritmetičkim sredinama i standardnom devijacijom.

Tvrdnja	M	SD
1. Poznavanje povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja za učenike je važno.	4,49	0,84
2. Povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja dovoljno su zastupljene u nastavi.	3,00	1,01
3. Učenici ne moraju biti upoznati s povijesno značajnim osobama jaskanskoga kraja u prva četiri razreda osnovne škole.	2,31	1,38
4. Nakon završenog 4. razreda učenici znaju nabrojati neke značajne osobe jaskanskoga kraja.	4,26	0,90

Prema Tablici 17, učitelji se u potpunosti slažu s tvrdnjom da je poznavanje povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja važno za učenike ($M=4,49$, $SD=0,84$). Kada je riječ o tvrdnji da učenici ne moraju biti upoznati s povijesno značajnim osobama jaskanskoga kraja u prva četiri razreda osnovne škole, učitelji se uglavnom ne slažu s time ($M=2,31$, $SD=1,38$). Ipak, prema procjeni učitelja, učenici nakon završenog četvrtog razreda znaju nabrojati neke značajne osobe jaskanskoga kraja ($M=4,26$, $SD=0,90$). Učitelji se niti slažu, niti ne slažu s tvrdnjom da su povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja dovoljno zastupljene u nastavi ($M=3,00$, $SD=1,01$). Na temelju ovih rezultata, vidljivo je da učitelji uviđaju važnost poznavanja povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja za učenike. Iz ponuđenoga, vidljivo je i da učitelji smatraju da rade dobar posao jer učenici, nakon završetka četverogodišnjega obrazovanja, prema procjeni učitelja, ipak znaju nabrojati neke povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja.

Grafikon 9: Stavovi učitelja o važnosti poznavanja povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja i njihovoj uključenosti te stav o poznavanju povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja završetkom četvrtoga razreda.

Poznavanje povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja, prema rezultatima istraživanja i stavovima učitelja, za učenike je važno. Većina učitelja u potpunosti se slaže s ovom tvrdnjom, njih 25 (64,1%). Slijede ih učitelji koji se s tvrdnjom djelomično slažu, a njih je 10 (25,6%). Nadalje su tu učitelji koji se niti slažu, niti ne slažu, 3 (7,7%), a samo 1 učitelj (2,6%) u potpunosti se ne slaže s datom tvrdnjom.

Jesu li povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja dovoljno zastupljene u nastavi, svakako je kompleksno pitanje. To potkrepljuju i odgovori učitelja koji su oko istog neodlučni. Najveći broj niti se slaže, niti ne slaže s tvrdnjom da su povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja dovoljno zastupljene u nastavi, njih 17 (43,6%). Samo 4 učitelja (10,3%) s tvrdnjom se u potpunosti slaže, a 6 njih (15,4%) s tvrdnjom se slaže djelomično. Prevaga ipak odlazi na stranu neslaganja gdje se 10 učitelja (25,6%) djelomično ne slaže, a 2 (5,1%) se u potpunosti ne slažu s tvrdnjom da su povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja dovoljno zastupljene u nastavi.

Na pitanje zastupljenosti svakako se nadovezuje i tvrdnja da učenici, u prva 4 razreda, ne moraju biti upoznati s povijesno značajnim osobama jaskanskoga kraja. Učitelji se u najvećoj mjeri u potpunosti ne slažu s tom tvrdnjom, njih 17 (43,6%), a njih 5 (12,8%), ne

slaže se djelomično. Neodlučnih je 9 (23,1%), a 4 učitelja (10,3%), odabrala su da se djelomično slažu, kao i 4 (10,3%) koji se slažu u potpunosti.

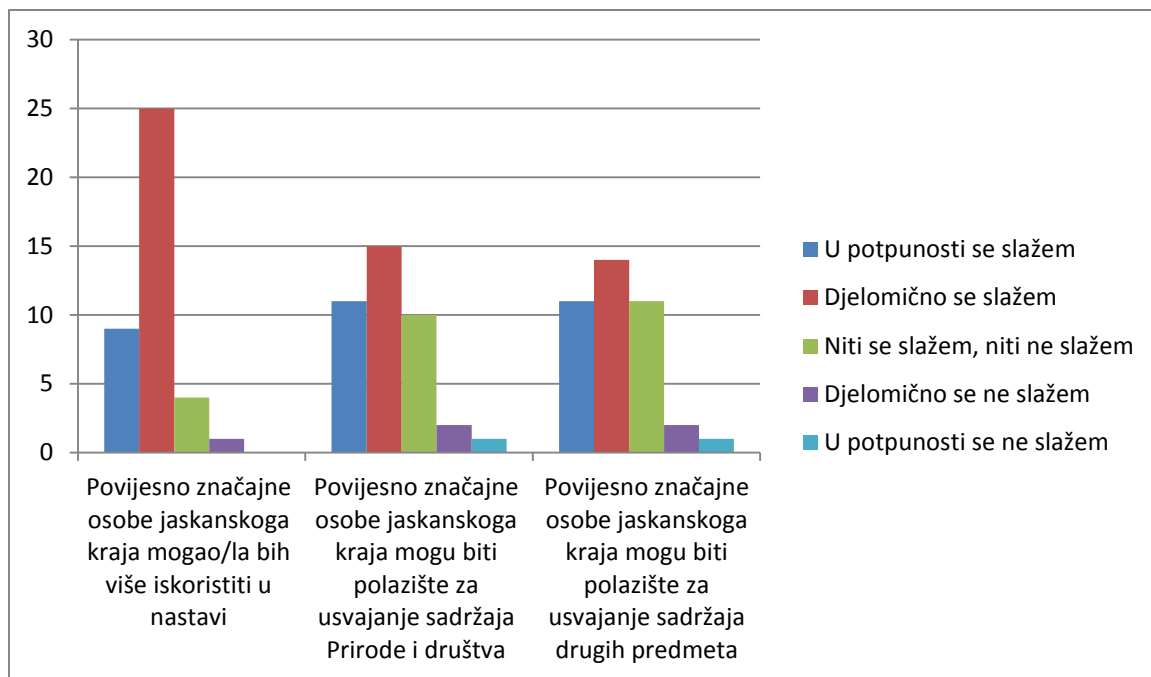
Prema procjeni učitelja, nakon završenoga četvrtoga razreda, učenici su usvojili određeno znanje vezano za povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja, koje prenose u predmetnu nastavu. 19 učitelja (48,7%) u potpunosti se slaže s tvrdnjom da učenici nakon završenoga četvrtog razreda znaju nabrojati neke povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja dok se 13 (33,3%) s tom tvrdnjom slaže djelomično. 6 učitelja (15,4%) niti se slaže, niti ne slaže dok se 1 učitelj (2,6%) s tom tvrdnjom u potpunosti ne slaže.

Tablica 18: Stavovi učitelja o iskoristivosti povijesno značajnih osoba u nastavi te njima kao polazištu za usvajanje sadržaja Prirode i društva te ostalih predmeta s pripadajućim aritmetičkim sredinama i standarnom devijacijom

Tvrdnja	M	SD
1. Povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja mogao/la bih više iskoristiti u nastavi.	4,08	0,66
2. Povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja mogu biti polazište za usvajanje sadržaja Prirode i društva.	3,85	0,98
3. Povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja mogu biti polazište za usvajanje sadržaja drugih nastavnih predmeta.	3,82	0,98

Vidljivo iz Tablice 18, učitelji se djelomično slažu s tvrdnjom da bi povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja mogli više koristiti u nastavi ($M=4,08$, $SD=0,66$), ali i s tvrdnjama da povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja mogu biti polazište za usvajanje sadržaja Prirode i društva ($M=3,85$, $SD=0,98$), ali i drugih nastavnih predmeta ($M=3,82$, $SD=0,98$). Svi učitelji, u manjoj ili većoj mjeri, u nastavi koriste povijesno značajne osobe kao polazište za usvajanje nastavnih sadržaja, kako u nastavi Prirode i društva, tako i u nastavi ostalih nastavnih predmeta. Ipak, prema procjeni učitelja, postoji prostor za učestaliju i veću implementaciju povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja u nastavi.

Grafikon 10: Stavovi učitelja o iskoristivosti povijesno značajnih osoba u nastavi te njima kao polazištu za usvajanje sadržaja Prirode i društva te ostalih predmeta.

Većina učitelja, njih 25 (64,1%), Djelomično se slaže s tvrdnjom da bi povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja više mogli iskoristiti u nastavi. Na učitelje koji se slažu djelomično, nadovezuju se oni koji se slažu u potpunosti i njih je 9 (23,1%). Onih koji se niti slažu, niti ne slažu ima 4 (10,3%), dok se 1 učitelj (2,6%) djelomično ne slaže s ovom tvrdnjom.

S tvrdnjom da povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja mogu biti polazište za usvajanje sadržaja Prirode i društva slaže se većina učitelja. Točnije njih 15 (38,5%), slaže se djelomično, dok se njih 11 (28,2%), s tvrdnjom slaže u potpunosti. Njih 10 (25,6%), s tvrdnjom se niti slaže niti ne slaže, a 2 učitelja (5,1%) se s tvrdnjom djelomično ne slažu, dok se 1 učitelj (2,6%) ne slaže u potpunosti.

Tvrdnja da povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja mogu biti polazište za usvajanje sadržaja drugih predmeta, ostvaraju vrlo slične rezultate kao i prethodna tvrdnja. Naime, u ovom slučaju, 14 učitelja (35,9%) s tvrdnjom se djelomično slaže, dok je onih koji se slažu u potpunosti 11 (28,2%). Isti broj učitelja, njih 11 (28,2%), s tvrdnjom se niti slaže, niti ne slaže. 2 učitelja (5,1%), djelomično se ne slažu, dok se 1 učitelj (2,6%), s ovom tvrdnjom u potpunosti ne slaže.

Prema stavovima učitelja prikazanih u grafikonima 9 i 10 vidljivo je da učitelji generalno imaju pozitivan stav prema uključivanju povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja u nastavi, stoga se Hipoteza 1 potvrđuje.

5. ZAKLJUČAK

Zavičajna nastava neizostavan je oblik nastave u sklopu nastavnog predmeta Priroda i društvo. Prema načelu zavičajnosti, učenici spoznaju svijet oko sebe počevši od onoga što im je blisko, a potom svoje spoznaje postupno proširuju i nadograđuju. Zavičaj je područje u kojem učenik živi i polazi školu, on je sastavni dio učenikova okruženja, stoga je logično implementirati zavičajnu nastavu u svakodnevnu nastavnu praksu, a posebno u nastavu prirode i društva koja svojom interdisciplinarnošću pruža brojne mogućnosti za njezinu realizaciju.

Poseban značaj ima izvanučionička zavičajna nastava koja je važna kako bi učenici zorno doživjeli ono što ih okružuje i spoznali svijet koji ih okružuje. Izvanučionička zavičajna nastava na jaskanskome području najčešće se provodi jednom mjesečno, kao i projektna nastava s temom zavičaja, ali i samostalno učeničko istraživanje. Jedan od razloga što se ovakav oblik nastave ne provodi češće, leži u činjenici da je organizacija izvanučioničke zavičajne nastave, kao i projektne nastave s temom zavičaja zahtjevna, te učitelji tijekom školske godine ne pronalaze dovoljno vremena za organizaciju takvog oblika nastave. Bez obzira na to, smatraju je korisnom i važnom za učenike. Na dobrobit i kvalitetu izvanučioničke zavičajne, ali i projektne nastave mogu utjecati i druge osobe koje učitelji uzimaju u pomoć, a to se odnosi na djelatnike knjižnica, muzeja, turističke vodiče i sl., a s ciljem organizacije nastave primjerene dobi i interesima učenika.

Učitelji su prepoznali učenički interes koji pokazuju prema svome zavičaju, ali i prema povijesno značajnim osobama jaskanskoga kraja stoga te teme postaju dio samostalnih učeničkih istraživanja u kojima se učenici razvijaju snalažljivost i kritičko mišljenje te se koriste raznim izvorima informacija, od pisanih i internetskih, pa sve do usmene predaje, a o svojem istraživanju samostalno izvješćuju. Većina učitelja iskorištava potencijal jaskanskoga kraja koji obiluje kulturno-povijesnim znamenitostima posjećujući ih u sklopu izvanučioničke nastave koja im služi kao polazište za usvajanje sadržaja Prirode i društva, ali i sadržaja drugih nastavnih predmeta.

Osim kulturno-povijesnim znamenitostima, jaskanski kraj obiluje i povijesno značajnim osobama. One su kao takve uključene u nastavu, ponajprije Prirode i društva, iako je njihova uključenost vidljiva i u ostalim predmetima. Učitelji jaskanskoga kraja prepoznaju važnost i značaj povijesno značajnih osoba za učenike te ih uključuju u nastavu, ali i imaju pozitivan stav prema njihovoj potencijalno većoj uključenosti jer upravo one mogu biti polazište za usvajanje sadržaja Prirode i društva.

Nakon završenoga četvrtoga razreda, učenici prelaze u program predmetne nastave za koju moraju biti adekvatno pripremljeni. Važna je senzibilizacija učenika, ali i razvijanje svijesti o vlastitom zavičaju i ljudima koji su za njega značajni. Upravo zato, poznavanje povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja, ali i kulturno-povijesnih znamenitosti, važno je za svakoga učenika nakon završetka četverogodišnjeg ciklusa obrazovanja. Poznavajući svoj zavičaj, stvara se i temelj za proširivanje spoznaja i stvaranje novih iskustava.

6. LITERATURA

1. Anđić, D. (2007). Učenje i poučavanje Prirode i društva na otvorenim prostorima. *Metodički obzori*, 2(2007)1 (3), 7-23. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/12618> (24.03.2020.)
2. Bertić, D; Šiljković, Ž. (2007): Zavičaj u nastavi prirode i društva; Zavičajna baština – HNOS i kurikulum, Književni krug Split, Split.
3. Bežen, A. Zavičaj i zavičajnost u znanosti i obrazovanju. *Školski vjesnik* 54, 3-4(2005), str. 183-194.
4. Bognar, L., Matijević, M. (2005), Didaktika. Zagreb: Školska knjiga
5. Borić, E; Škugor, A; Perković, I. Samoprocjena učitelja o izvanučioničkoj istraživačkoj nastavi Prirode i društva. *Odgojne znanosti* Vol. 12, br. 2, 2010, str. 361-371
6. De Zan, I. (2005). Metodika nastave prirode i društva. Zagreb: Školska knjiga
7. Jastrebarsko – Grad po mjeri čovjeka (2010). Grad Jastrebarsko
8. Jastrebarsko 1249-1999. (2001). Naklada Slap. Jastrebarsko
9. Kostović-Vranješ, V. (2015). Baština - polazište za promicanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj. *Školski vjesnik*, 64 (3), 439-452. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/151365> (22.03.2020.)
10. Kostović-Vranješ, V; Šolić, S. (2011) Nastavni sadržaji Prirode i društva – polazište za interdisciplinarno poučavanje u razrednoj nastavi. *Život i škola*, br. 25, 207. – 216.
11. Landercy, M. (1989). Kardinal Alojzije Stepinac. Župski ured 54415, Đakovački Selci
12. Letina, A; Vasilj, M. (2019). Odgoj i obrazovanje za zaštitu i očuvanje kulturne baštine. *SUVREMENA PITANJA časopis za prosvjetu i kulturu* br. 27. 12-28.
13. MZO (2019). Kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo za osnovne škole. Zagreb: Ministarstvo znanosti i obrazovanja.
14. MZOŠ (2006). Nastavni plan i program za osnovnu školu. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
15. MZOŠ (2010): Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i opće osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
16. Rosandić, D. (2006), Zavičajna povijest: pojmovni izazovi, Zbornik Zavičajna povijest u interkulturalnom kontekstu , Zagreb, FF Zagreb.
17. Škrabe, N. (1993). Moji (ne)poznati sugrađani. MULTIGRAF, Zagreb.

18. Škrabe, N. (2011). Pisci jaskanskog kraja. Ogranak Matice hrvatske u Jastrebarskom. Jastrebarsko

19. Šuvar, V. (2015). Učitelj – poučavatelj zavičajnih tema u ozračju suvremenog kurikulumu. LEARNING AND TEACHING KLETT Educational Development Society. 315–328

20. Urošević, N. i Urošević-Hušak, J. (2012). Tematske rute u zavičajnoj nastavi – Istarski književni itinerari. *Metodički obzori*, 7(2012)3 (16), 125-139.
<https://doi.org/10.32728/mo.07.3.2012.11> (02.04.2020.)

21. Valjan Vukić, V. (2016). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika - višestruke perspektive. *Školski vjesnik*, 65 (1), 33-57. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/177319> (24.03.2020.)

7. PRILOZI

Prilog 1: Anketa za učitelje

Škola u kojoj radite:

- Osnovna škola Ljubo Babić, Jastrebarsko
- Osnovna škola „Klinča Sela“, Klinča Sela
- Osnovna škola „Kardinal Alojzije Stepinac“, Krašić
- Osnovna škola „Vladimir Nazor“, Pizarovina

Radno iskustvo:

- manje od 5 godina
- 5-15 godina
- 16-30 godina
- više od 30 godina

1-nikada, 2-rijetko, 3-ponekad, 4-često, 5-vrlo često

1. U nastavi Prirode i društva provodim izvanučioničku nastavu	1	2	3	4	5
2. Prilikom izvanučioničke nastave surađujem s drugim osobama (djelatnikom muzeja, knjižnice i sl.)	1	2	3	4	5
3. U nastavi Prirode i društva provodim projektnu nastavu.	1	2	3	4	5
4. U nastavi Prirode i društva provodim projektu nastavu vezanu za zavičaj.	1	2	3	4	5
5. U sklopu nastave Prirode i društva, učenici samostalno istražuju.	1	2	3	4	5
6. Prilikom samostalnoga istraživanja, usmjeravam ih na korištenje pisanih izvora.	1	2	3	4	5
7. Prilikom samostalnoga istraživanja, usmjeravam ih na korištenje internetskih izvora.	1	2	3	4	5
8. Prilikom samostalnoga istraživanja, usmjeravam ih na korištenje usmene predaje.	1	2	3	4	5
9. U sklopu nastave Prirode i društva, učenici samostalno prezentiraju	1	2	3	4	5

rezultate svoga istraživanja.					
10. U sklopu nastave Prirode i društva učenici usvajaju sadržaje o svome zavičaju.	1	2	3	4	5
11. U sklopu nastave Prirode i društva, učenici samostalno istražuju o svome zavičaju.	1	2	3	4	5
12. Provodim zavičajnu izvanučioničku nastavu.	1	2	3	4	5
13. U sklopu nastave Prirode i društva, učenici samostalno istražuju o povijesno značajnim osobama jaskanskoga kraja*.	1	2	3	4	5
14. Učenici pokazuju interes za upoznavanjem vlastitoga zavičaja.	1	2	3	4	5
15. Učenici pokazuju interes za upoznavanjem povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja.	1	2	3	4	5

*Za ovaj rad izdvojeni: Ante i David Starčević, Vladko Maček, Alojzije Stepinac, Franjo Kuharić, Ivana Brlić-Mažuranić, Drago Gervais i Ljubo Babić.

1. S učenicima sam posjetio/la Gradski muzej Jastrebarsko.	DA	NE
2. S učenicima sam posjetio/la Gradsku knjižnicu i čitaonicu Jastrebarsko.	DA	NE
3. S učenicima sam posjetio/la Etnografsku izložbu Svetojanskoga kraja.	DA	NE
4. S učenicima sam posjetio/la Krašić (rodno mjesto Alojzija Stepinca i Franje Kuharića).	DA	NE
5. Spominjem Alojzija Stepinca u sklopu nastave Prirode i društva.	DA	NE
6. Spominjem Alojzija Stepinca u sklopu nastave drugih predmeta Navesti kojih: _____ Navesti na koji način: _____	DA	NE
7. Spominjem Franju Kuharića u sklopu nastave Prirode i društva.	DA	NE
8. Spominjem Franju Kuharića u sklopu nastave drugih predmeta. Navesti kojih: _____ Navesti na koji način: _____	DA	NE
9. Učenicima sam pokazao/la statuu Vladka Mačeka.	DA	NE
10. Spominjem Vladka Mačeka u sklopu nastave Prirode i društva.	DA	NE
11. Spominjem Vladka Mačeka u sklopu nastave drugih predmeta. Navesti kojih: _____ Navesti na koji način: _____	DA	NE
12. Učenicima sam pokazao/la kuću u kojoj su živjeli Ante i David Starčević.	DA	NE
13. Spominjem Antu Starčevića u nastavi Prirode i društva.	DA	NE
14. Spominjem Antu Starčevića u nastavi drugih predmeta. Navesti kojih: _____ Navesti na koji način: _____	DA	NE
15. Spominjem Davida Starčevića u nastavi Prirode i društva.	DA	NE
16. Spominjem Davida Starčevića u nastavi drugih predmeta. Navesti kojih: _____ Navesti na koji način: _____	DA	NE
17. Učenicima sam pokazao/la gdje je živio Ljubo Babić.	DA	NE
18. Spominjem Ljubu Babića u nastavi Prirode i društva.	DA	NE
19. Spominjem Ljubu Babića u nastavi drugih predmeta. Navesti kojih: _____ Navesti na koji način: _____	DA	NE
20. U nastavi koristim djela Ivane Brlić-Mažuranić koja nisu obavezna prema Nastavnom planu i programu ili Predmetnom kurikulumu.	DA	NE
21. U nastavi koristim djela Drage Gervaisa koja nisu obavezna prema Nastavnom planu i programu ili Predmetnom kurikulumu.	DA	NE
22. Prilikom usvajanja sadržaja temeljenih na djelima Ivane Brlić-Mažuranić, napominjem	DA	NE

da je dio svoga života provela u Jastrebarskom.		
23. Prilikom usvajanja sadržaja temeljenih na djelima Drage Gervaisa, napominjem da je dio svoga života proveo u Jastrebarskom.	DA	NE
24. Povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja uključujem u sklopu izvannastavnih aktivnosti. Navesti kojih: _____ Navesti na koji način: _____	DA	NE

1- Ne slažem se, 2- Djelomično se ne slažem, 3- Niti se slažem, niti se ne slažem, 4- Djelomično se slažem, 5- U potpunosti se slažem

1. Sadržaj o zavičaju učenicima je zanimljiv.	1	2	3	4	5
2. Izvanučionička nastava učenicima je zanimljiva.	1	2	3	4	5
3. Izvanučionička nastava učenicima je korisna.	1	2	3	4	5
4. Izvanučionička nastava je organizacijski zahtjevna.	1	2	3	4	5
5. Za izvanučioničku nastavu nema vremena.	1	2	3	4	5
6. Projektna nastava učenicima je zanimljiva	1	2	3	4	5
7. Projektna nastava učenicima je korisna.	1	2	3	4	5
8. Projektna nastava je organizacijski zahtjevna.	1	2	3	4	5
9. Za projektnu nastavu nema vremena.	1	2	3	4	5
10. Samostalno istraživanje učenicima je zanimljivo.	1	2	3	4	5
11. Samostalno istraživanje za učenike je prezahtjevno.	1	2	3	4	5
12. Poznavanje vlastitoga zavičaja za učenike je važno.	1	2	3	4	5
13. Poznavanje povijesno značajnih osoba jaskanskoga kraja za učenike je važno.	1	2	3	4	5
14. Povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja dovoljno su zastupljene u nastavi.	1	2	3	4	5
14. Učenici ne moraju biti upoznati s povijesno značajnim osobama jaskanskoga kraja u prva četiri razreda.	1	2	3	4	5
15. Nakon završenoga četvrtoga razreda , učenici znaju nabrojati neke značajne osobe jaskanskoga kraja.	1	2	3	4	5
16. Povijesno značajne osobe mogao/la bih više iskoristiti u nastavi.	1	2	3	4	5
17. Povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja mogu biti polazište za usvajanje sadržaja Prirode i društva.	1	2	3	4	5
18. Povijesno značajne osobe jaskanskoga kraja mogu biti polazište za usvajanje sadržaja drugih predmeta.	1	2	3	4	5

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mog rada te da se u izradi istog nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)